

I. P. Sf. Mitropolit Nicolae cu profesorii şi studenţii Academiei teologice „Andreiane“ din Sibiu

— 1936—1937 —

Anul XXVII Septemvrie 1937 Nr. 9

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCĂ

Redactor: Prof. GRIGORIE T. MARCU

O INSTITUIRE DE PREOT ACUM O SUTĂ DE ANI

De Prof. EMILIAN CIORAN

In arhivele noastre parohiale aflăm puţine acte vechi din cari să putem cunoaşte trecutul nostru bisericesc.

Incă de pe timpul episcopilor Nichitici şi Adamovici şi până pe la anii 1850, toate actele ce se trimiteau dela Episcopie, se copiau într'un protocol numit al „poruncilor". Protopopiatul era împărţit în câteva despărţăminte mai mici. Preotul dintr'o parohie după ce transcria actul în protocol, îl trimitea prin cântăreţul bisericii la parohia învecinată şi aşa mai departe... Unde s'au păstrat aceste „protocoale" aflăm pe zeci de ani toate ordinaţiunile trimise dela centru.

Lipsa caselor parohiale cu cameră anume pentru birou şi arhivă, apoi mutarea arhivei de ici colo în cazuri de deces a preotului sau administrare a parohiei vacante, au făcut să se piardă multe din aceste vechi documente de viaţă bisericească.

Actele vechi au importanţa şi valoarea lor şi din punct de vedere al limbii. Unele sunt de interes general, altele local, altele chiar pastoral, istoric şi administrativ.

Nu în arhiva parohială, ci în casa unui fost preot în Răşinari, am aflat raportul şi propunerea protopopului Sibiului I, Moise Fulea, care deşi se referă la o anumită stare de lucruri locale pentru comuna Răşinari în urmă cu o sută de ani — totuşi prezintă o icoană de interes general cu felul de înfăţişare a unor preoţi, cari nu au fost numai atunci aşa...

Vechile documente sunt icoane de „sate şi preoţi".

In cele ce urmează, transcriu raportul şi propunerea protopopului Moise Fulea, adresate Episcopului V. Moga în anul 1837, intregindu-le cu unele date de obştesc interes.

Nr. 646—837.

Prea luminate Doamne Episcoape!

În satul Răşinari sânt după conscripţia din anul 1834, 1022 de familii şi 4005 de suflete, spre a cărora chivernisire în cele sufleteşti după sunetul rânduelelor sânt aşezaţi 5 preoţi, cari tocma întregi sănătoşi să fie, ca să poată alerga în lipsele a atâta mulţime de oameni, ai putea mângăia sufleteşte; însă mai bine de un an, aceea parohie mare în 3 părţi împărţită şi prin munţi risipită, numai cu 3 parohi se află, că doi, adecă popa Iacob de slăbiciunea bătrâneţelor cum arată şi atestatul doftoricesc din 30 Iunie a. c. căpătat, nu mai este harnic şi nu mai poate sluji, din care temeiu au şi resignăluit precum se vede din a lui aici cu umilinţă adăogată Declaraţie, din 18 Iulie 837, dată.

Apoi popa Ioan Israil fiind bolnav de hidropie, necum să mai poată face oamenilor slujbă, dar încă nici trupul său a şi-l purta nu este harnic, şi nici vre-o nădejde de a să tămădui de acea boală nu este. Ce să zic de ceilalţi 3 şi anumit de popa Daniil, acesta săptămâna sa şi-o ţine, dară a sluji şi pentru cei doi neputincioşi, î-şi pregetă, că şi dânsul de când a căzut de pe coperişul casei, nu-şi poate veni în fire cu întregimea sănătăţii, şi despre astă parte are cuprins mult care îl trage mai tare acolo a sluji, decât pentru alţii.

Pre popa Vasilie, cu slăbiciunea lui şi boala preotesei, care are lipsă să fie în toată vremea om lângă ea, încă îl pociu socoti mai ca pe cei doi neharnici, că acesta încă numai în a sa săptămână ţine slujbă. Iară mai pre urmă de popa Petru vorovind, adevărul pociu zice, că este harnic de a putea sluji, însă acesta puind în cumpănă câştigul ce-l face din larga lui economie, nu bagă cel puţin şi cu alergare multă cuprins în seamă, şi împlinindu-şi săptămâna sa, în locul celorlalţi a sluji, nu voeşte, nici poate, şi aşa obştea mare, numai un preot are, ba zicând aşa, nici unul carele să poarte grija slujbei preoţeşti nu este. Din care pricină nici preste săptămână nu să mai face în cele 2 mari biserici slujbă cu preot, şi togma din acest motiv au venit în Mercurea trecută înaintea sub. Protopop, Ana, văduva lui Coman Şerb, şi aducând neşte

prescuri să le slujim aici, s'au jeluit că pornind sărindar la amândouă bisericile, n'au avut cine să slujască preste săptămână, de au rămas prescurile neslujite.

Deci de vremece aceea obşte mare, la care după înţălesul orânduelelor preaînalte, care anumesc la 90 de familii un preot, ar trebui 10 preoţi, nu 5, ba după cum am arătat mai în sus, mai numai unul este acum, răbşeşte şi strigă să li se rânduiască preoţi de ajuns, că ei nu pot alerga din vârful munţilor şi dintr'un cap de sat la alt cap de sat, sau în mijlocul satului, toţi numai după un preot, şi de ar avea fieşte care parohie parohul său, ar şti unde să năzuiască şi nu ar alerga ca acum pustii şi fără de nici o mângăere.

Aşa smerit îndrăsnesc şi eu a Te ruga pre Măria Ta, ca părinteşte să Te milostiveşti pentru odihnirea sufletelor, pacea şi linştea oamenilor dela Răşinari a hirotoni preot în locul popi Iacob celui resignat pre diaconul Ioan Bratu, carele este cu năravuri bune împodobit şi cursul teologicesc încă l-au isprăvit, cu atâta mai vârtos, cu cât şi deregătorii satului Răşinari pentru mângăerea popi Iacob, ca să împărţească acesta venitul epitrafilului până unde îl va ţinea Dumnezeu, încă îl poftesc şi-l voesc, precum să vede din recomandaţia acei deregătorii din 6 August 837 espedată şi aceasta să Te milostiveşti Măria Ta fără candidaţie pentru graba şi lipsa căci de sine să înţălege ca şi când s'ar face candidaţie, toată obştea într'acolo atârnă, încătr'o atârnă şi căpeteniile satului.

După care aşteptând milostivă îndreptare în adâncă plecăciune sânt a prea luminat Măriei Tale.

Sibiu, 23 August 837.

prea plecat serv
Moise Fulea
protopop

Moise Fulea a fost protopopul Sibiului I, asesor consistorial şi al patrălea director al şcoalelor ort. din Transilvania. A funcţionat dela 1814—1850. A scris: Bucoavna de normă, Sibiu 1815. Cărticica năravurilor bune pentru tinerime, din nemţeşte, Sibiu 1819; Bucoavna de normă cu slove rom. şi lat., Sibiu 1820. A decedat la anul 1863. Prot. Fulea a fost şi unul din candidaţii la Episcopia Ardealului alături de Şaguna. A primit 31 voturi.[1]

---

[1] Cf. Monografia Sem. teol. pedag. de Dr. E. Roşca, 1911 şi: Mitropolitul Andrei Şaguna, scriere comemorativă, de Dr. I. Lupaş, pag. 60.

Din raportul şi propunerea protop. M. Fulea adresate Ep. Moga, aflăm că în Răşinari, în anul 1837, erau 5 preoţi.

1. Popa Iacob Isdrail (Iacobici) a. 1759—1839. E fiul preotului Iacob Isdrail, care a fost hirotonit la Râmnic de Episcopul Grigorie, la anul 1761.

De Popa Iacob spune prot. Fulea că „de slăbiciunea bătrâneţelor nu mai poate sluji..." Era de 78 de ani.

In mijlocul comunei, aproape de primărie, există o cruce, pictată, mare, îmbrăcată în zid, cu următoarea inscripţie: „Această S. Cruce s'a ridicat prin cheltuiala Părintelui Iacob Isdrailă, la anul 1794, Iulie 15".

In anul 1803—1804, când era încă diacon, a fost şi învăţător „dat ca ajutor la şcoală".

2. Popa Ioan Isdrail a. 1807—1837, a fost bolnav de „hidropie". A murit în etate de 30 de ani.

3. Popa Daniil Popovici (Savavici) Barcian, a. 1788—1869, preoţit la anul 1817, din familia preoţească de cărturari a Barcianilor — tatăl vrednicului preot Sava Popovici Barcianu şi moşul profesorului Dr. Daniil P. Barcianu.

Inscripţia de pe crucea dela mormântul său e următoarea: „Aici odihneşte în Domnul, Păr. Daniil Savavici, de fii neuitat pentru învăţătura şi bunacreştere ce da lor şi jelit de toţi pentru blândeţele lui".

4. Popa Vasile Papp, (recentior Iacobici de Şteaza Răşinarului) a. 1783—1838, „diacon şi dascăl normalicesc", dela 1814—1816, când e preoţit în biserica din „Copăcele" (biserica cea mare din Răşinari).

Popa Vasile, cu toată slăbiciunea lui, cunoştea limba latină, maghiară şi germană.

A copiat mai multe cărţi:

„Această carte (Inceputul învăţăturilor bunului credinciosului Io Neagoe Voevod al Ţării Ungrovlahiei), ieste a Dumnealui pravoslavnic lăcuitor Petru Omotă din Răşinari, s'au început a se scrie prin răposatul Protopop Savva Popovici şi s'au isprăvit prin mine Vasile Popovici, diacon şi dascăl normalicesc, Răşinari, 4 Maiu 1816".

O altă carte:

„STATUTA"

S'au cartea şi pravila legilor săseşti din pământul crăesc din Ardeal, cari să zic Scăunime.

Acuma întâiu tălmăcită de pe latinie pre rumânie de părintele Samuil Klain din Sad, iar mai luminat şi mai desvolt scris de preotul Petru Kazan din Răşinari, notarăş satului Răşinari, fiind protopop Popa Sava Bârsan, şi jude Comşe Grecu, prin a cărora indemn sau făcut această carte: 1794, 19 Martie. Iară acuma a tria oară prin mine mai micul diac şcolastic Vasile Popovici, Răşinari. Signatum Reşinar, die 18 Mense Iuni, Anno Domini 1798. Scripsi ego Basilius Pap.

CUVÂNT CĂTRĂ CETITORI:

Iată pui înaintea ta iubite cetitor, legile saşilor şi ale tuturor celor ce lăcuesc în scăunimile săseşti, care se zic, pământul crăesc, despre limba latinească tălmăcite, ci fiindcă şi intru cea limbă sânt incurcate şi cu anevoe de înţeles şi în limba românească nu se pot cu câte un cuvânt şi luminat toate spune, pentru aceia au trebuit pentru mai bun inţelesul intru unele locuri, să fac şi ceva tâlc, care au dedesupt l-am pus, au între două *scoabe* l-am închis, precum vei vedea. Numai aici îţi aduc aminte ca să şti şi să te indreptezi şi folos să ai. Iară unde nu vei înţelege fiind cuvinte închise şi noi neprocopsiţi întru învăţături sau legi, întreabă şi pe alţii cari înţeleg, ca nu făcând după nepriceperea şi înţelesul minţii să zminteşti şi să te păgubeşti şi această puţintică învăţătură cu drag să o primiţi şi vă poftesc dela milostivul şi preaputernicul Dumnezeu spăşanie sufletească şi sănătate trupească rămânând de binevoitor V. P.

Popa Vasile avea bunul obiceiu de însemna anumite evenimente în cărţile bisericeşti. Dela el ne-a rămas unicul act pe larg, despre sfinţirea bisericii celei mari din Răşinari, la anul 1815.[1]

Intr'un Mineiu scrie: „Şi rog pe tot evlaviosul preot, care va ceti aceasta să facă dragoste, să mă pomenească şi pe mine câteodată la Sf. Liturghie". Şi alte.

5. Popa Petru Brote, a. 1783—1849. Tatăl directorului şcolar Ioan Brote, care a avut 11 fii şi fiice, între cari pe Eugen Brote.

6. Popa Ioan Bratu, a. 1819—1878, diacul, pe care-l recomandă şi propune prot. Fulea, Episcopului Moga, în

[1] Cf. Revista Teologică pe anul 1910, pag. 416.

locul popii Iacob, care a „resignat" şi care este cu „năravuri bune împodobit şi cursul teologicesc încă l-au isprăvit". A fost hirotonit diacon la 14 Nov. 1837, iar în 1838, hirotonit de preot; e bunicul după mamă al dlui Octavian Goga.

In această recomandare aflăm şi felul de instituire: „fără candidaţie... ca şi când s'ar face candidaţie, căci toată obştea într'acolo atârnă încătr'o atârnă şi căpeteniile satului".

Cine a fost Păr. Bratu, nou instituitul preot, ne arată următoarele trei acte pe cari le transcriu pentru importanţa lor istorică.

1. TESTIMONIU

Parintele Ioan Bratu Paroch G: neunitu din Reşinari, fiindu în Lagerulu tribunatului Sibian, care postatu de Inalta C: R: comanda militară la M: Ujvar, a statutu în timpu de schase Septemani, unde numitulu Parente ca singurulu Paroch din acelu Tribunatu pe langa indatoririle sale spirituale a intreprinsu shi o mare activitate în poveţuirea shi indemnarea Lagarenilor atâtu a Tribunatului seu, chatu shi a Lagerului Leg: I-a cu care era în relaţie, pentru a se lupta în contra rebelilor shi a fi în toată vreme credincioşchi shi sprijinitori ai Tronului C: R:. Pentru care nobilă faptă, ca se aibă incredere am datu acestu actu doveditoru subscriindu-ne numele shi intărindulu cu sigilele noastre. — M. Ujvar 1848, Decemvrie 7. I. Procopiu com. in Lag: Leg I-a.

2. TESTIMONIUM

Perintele Ioan Bratu, Paroch neunit din Reşinar au fostu în Lager din Tribunatul celu 1-iu unicul Paroch şi cu toate ce sau cinut de svera parochiale au fost ne ostenit nu numai la poporul din Reşinariu, ci in tot Tribunatul, cu purtare cuviinţioase precum se cade unui Paroch, spre acerue incredere cu subscriere recunoscu. — Mureş Uiore, 5/14 Dec. 1848. Nicolae Vladu, Tribunu. — Vídi Acsente Severu, Prefect.

3. Al treilea act este în legătură cu conflictul ce l-a avut Mitropolitul Şaguna cu Eliade Rădulescu în privinţa Bibliei. In anul 1858 publică Şaguna: „Respingere a unor atacuri în privinţa unei traduceri a bibliei prin Eliad". Cu

distribuirea acestui răspuns în România, încredinţează Şaguna pe parohul din Răşinari I. Bratu, dându-i la mână următorul document:

„Arătătoriul acestor rânduri, cinstitul nostru Preot şí Paroch în Reşinari, Ioan Bratu, călătoreşte cu binecuvântarea noastră la Râmnic, Argeşiu şi Kraiova în treaba ce i-am încredinţat Noi, lui, şi poftim pe toţi şi pe toate, ca să-l primiască şi să-i inlesnească călătoriai în duhul dragostei imprumutate creştineşti". — Sibiu, 15 Oct. 1858. Andrei, Episcopul Ardealului.

Prot. Fulea ne arată în raportul său şi râvna pastorală a unor preoţi din cei amintiţi. Unul „are cuprins mult care îl trage mai tare acolo a sluji, decât pentru alţii"... Altul „este harnic de a putea sluji, însă acesta puind în cumpănă câştigul ce-l face din larga lui economie... în locul celorlalţi a sluji, nu voeşte nici poate"...

Prot. Fulea ne arată mai departe şi felul cum se instituiau preoţii prin candidaţie şi cereri lăsate la aprecierea chiriarhului, atunci când nu aveam regulamente şi vot obştesc — deşi consultarea şi cererea credincioşilor în scris erau în altă formă tot un fel de alegere. Se ţinea seamă de dorinţa enoriaşilor.

Am arătat în legătură cu acest raport câteva figuri de preoţi din trecut, de acum o sută de ani. Unii caligrafi, alţii dascăli, alţii *„cu crucea 'n frunte"* în grele vremuri pentru neamul nostru. Le înfăţişem icoana luminoasă şi din motivul, că astăzi ni se pune la îndoială patriotismul şi iubirea de neam.. Preoţimea a simţit o mare durere pentru aceasta.. N'am fost trădători în trecut; vom fi astăzi?

„Dacă vrem să dăinuim ca neam în vremile de azi şi din viitor, încărcate de împrejurări şi de mijloace cari slăbesc şi distrug neamurile cu mult mai uşor ca în trecut, e absolut necesară întărirea puterilor printr'un luminat naţionalism. Cine nu înţelege acest postulat al vremii, acela se situează în afară de actualitatea românească".

Preoţimea a înţeles, s'a indentificat cu adevăratul naţionalism în tot trecutul neamului — şi azi îl înţelege şi urmează întocmai.

Incheiu cu o veche zicală românească: Apa trece, pietrile rămân...

ARTĂ ŞI MORALĂ

De Preot I. CONSTANTINESCU

In epoca şi în lumea noastră, apar din când în când anumite incidente cari pun în discuţie, sau mai bine zis readuc la ordinea zilei, vechi probleme morale, peste cari părea că se aşternuse praful uitării. Şi aceste incidente apar cu atât mai des, cu cât soluţionarea problemelor in directă legătură cu ele a fost superficială sau unilaterală. Astfel, aproape în fiecare an reprezentarea unor piese pe scena vreunui teatru, rularea unor filme, apariţia unor cărţi dubioase — toate pe rând, au pus chestiunea raportului dintre artă şi morală.

S'a scris mult în această privinţă, dar la un acord unanim nu s'a ajuns. Au polemizat apărătorii societăţii, conştienţi de pericolul grav al unei arte fără limite şi scrupule, cu adevăraţii artişti, ca şi cu cei improvizaţi, cari decretau dela înălţimea misiunii lor de esteţi, amoralitatea artei. Problema fiind foarte veche şi tot pe atât de complexă, ambele tabere aveau argumente suficiente, pe cari înbrăcându-le într'o formă personală, puteau polemiza la infinit. Dar polemica îţi angajează şi numele şi un anumit interes, pentru aceasta nu se poate ceda de pe poziţie, decât cu riscul unei răsunătoare înfrângeri. Asemenea problemă însă, nici nu se putea clarifica în foiletoane de ziar. Deaceea nu s'a putut aduce o lumină suficientă şi obiectivă în această spinoasă problemă. Că e necesară o luminare justă în această chestiune, nu-i nevoe de prea ample demonstraţiuni. Spiritul public bâjbăe în întuneric, neştiind să-şi apropie şi să distingă o literatură sănătoasă de una sensuală, un tablou frumos de orice nud de duzină. Rămas să se conducă numai după indicaţiile criticei, împărţită în prietenă şi duşmană a artiştilor din motive personale, operile mari, profunde, rămân necitite, necunoscute, în timp ce toţi pionerii scrisului fac modă, se erijează în mari artişti. Şi de aici influinţa nefastă a literaturei asupra adolescenţei şi chiar asupra celuilalt public, cu o

mai redusă cultură artistică. Studiul de față, asupra raportului dintre artă și morală, aici își are originea și motivele. Aminteam însă, că această problemă e destul de veche și-și are un istoric bine cunoscut, pe care de altfel se sprijină și scriitorii de astăzi.

Ca orice manifestare omenească, arta n'a putut fi desfăcută de ambianța sa socială și n'a fost dintru început privită ca o valoare autotelică, ci ca un bun care avea o rezonanță și o influință asupra contemporanilor. De aceea încă din vechime, din timpul bătrânului Platon, arta este condamnată pentru influința sa nefastă, pentru influința sa imorală. In „Republica" sa, acesta ordonă poeților, artiștilor, să nu scrie vre-o operă care ar deservi statul, care ar influința în rău pe cetățeni, conrupându-i sau moleșindu-i. Asemenea artiști sunt isgoniți din statul înțelepților preconizat de bătrânul filosof. Totuși Platon admite arta în principiu, acea artă care ar avea rostul să ridice pe admiratori, prin contemplație, în lumea ideilor de bine și frumos, cari nu fac decât una în ultima esență: τὸ καλοκαγατία.[1]

Tot pe acelaș plan pe care se situase Platon în Republica sa, se așază și primii creștini când condamnă artele. E o ideie greșită a celorce susțin că creștinismul primitiv a condamnat toate artele fără distincție. Primii creștini condamnau artele păgâne, cari deveniseră adevărate focare de imoralitate. „Este cunoscut deasemenea la ce grad de moleșală și decădere ajunsese arta decorativă, sculptura, pictura, muzica și poezia în cele dintâi veacuri dinainte și după ivirea creștinismului", spune Pr. I. Mihălcescu.[2] Insă din moment ce arta a apucat pe calea cea adevărată, Biserica a luat-o sub aripa sa și e o dovadă elocventă că în creștinism arta a ajuns să dea la iveală capodopere. Toți Sfinții Părinți dealtfel, au condamnat artele cu vădite tendințe către imoralitate, iar Tertulian, în „De spectaculis", oprește pe creștini să frecventeze vre-o reprezentație sau circ.

Savonarola în sec. XV la Florența, a dat foc unor tablouri celebre prin faptul că aveau tendințe imorale. Se poate ca schismaticul Savonarola să fi exagerat, dar nu

[1] Platon: Republica și Ch. Lalo: L'art et la morale. Paris, Alcan.
[2] Pr. I. Mihălcescu: Curs de teologie fundamentală, pag. 31.

trebue să uităm că în timpul şi 'n patria sa predomina spiritul renaşterii, fecund în manifestările sale artistice, caracteristic printr'un cult excesiv al formei artistice şi printr'un dispreţ profund al fondului. Savonarola nu era contra artei, dovadă că el nu arsese toate producţiile artistice, ci era contra artei imorale.

Dar condamnarea artei n'a venit din sânul creştinismului cu o aşa de mare furie şi atât de radical, cum a venit din însăşi rândurile artiştilor. Cel mai vajnic luptător contra artelor în general, pentrucă au în ele microbul imoralităţii, pentrucă poartă în ele germenele distrugerii oricărei societăţi, e marele artist şi filosof al sec. al XVIII J. J. Rousseau. In discursul său din 1750, care e premiat de către academia din Dijon şi care se intitula: „Si le retablissement des sciences et des arts ont contribué à épurer les moeurs", cât şi în „Lettre à D'Alambert sur les spectacles", Rousseau arată fără înconjur că progresul ştiinţelor şi artelor a conrupt întreaga omenire. El proslăveşte pe om în starea primitivă, naturală şi bună, condamnându-l pe cel din mijlocul civilizaţiei înfloritoare în plină ştiinţă şi artă, orgolios, vicios, cu un cuvânt conrupt. Filosoful dela Geneva pornise dela premisa că omul eşit din mâinele Creatorului său e bun, dar că s'a pervertit în societate şi pentru aceasta condamna el atât de brutal orice operă de artă. In sistemul său filosofic, lucrul pare explicabil.

Ceeace e straniu, e condamnarea aproape tot aşa de radicală — evident cu nuanţe de deosebire — a artei, de către un artist foarte mare şi tot pe atât de fecund, Leon Tolstoi. Dupăce a scris o sumă de romane şi nuvele, dupăce s'a impus ca artist profund original, către sfârşitul vieţii sale, contele Tolstoi devine reformator religios şi apostolul poporului, renegându-şi aproape întreaga activitate artistică şi condamnând aproape toate operile de seamă ale artei europene, ca fiind imorale. El reproşază muzicii că e o execuţie fără scop. Mai face apoi vinovată arta contemporană de sensualitate, de obscuritate şi de superficialitate. După Tolstoi, arta adevărată, arta aşa cum va trebui să fie în viitor, e acea care are un criteriu interior fin şi sigur: conştiinţa religioasă.

In afară însă de artişti, mai găsim un însemnat critic

al veacului trecut care a fost un fanatic adept al artei moralizatoare. O operă de artă care n'are acest rol, afirma el, nu-i operă de artă. F. Brunetière, căci despre el e vorba, a lăsat un discurs clasic în această privință intitulat: artă și morală. „Arta își are obiectul sau scopul în afară de ea însăși și dacă acest obiect nu e tocmai moral, el e social, spune Brunetière, ceeace dealmintreni e aproape acelaș lucru. Pictori sau poeți, nu ne e îngăduit să uităm că suntem oameni și să întoarcem împotriva societății oamenilor mijloacele de propagandă sau de acțiune pe care nu le avem decât dela ea“.[1] Iar A. D. Sertillanges în cartea sa „L'art et la morale“ 1900, atribue lui Brunetière ideia că orice artă este imorală, ca fiind sensuală, deoarece vine la cunoștința publicului prin simțuri. Evident că această ideie e nu numai exagerată, dar complect falsă. Un lucru e sigur: Brunetière se numără printre acei cari au militat net pentru o artă moralizatoare.

Am numit până aci pe acei artiști, gânditori, oameni de stat, cari fie că au condamnat arta din cauza imoralității ei pe care o conține virtual, fie că au impus artei o funcțiune moralizatoare. Evident că numărul lor e mare; noi am desprins doar pe cei mai proeminenți.

Dar în afară de această atitudine, sau tocmai datorită ei, a mai existat un curent contrar în chestiunea raportului dintre artă și morală, denumit curentul „artei pentru artă“.

Incă din timpurile vechi se neglija să se țină seamă de fondul moral pe care-l exprima opera de artă. Sau am putea crede că artiștii pare că înadins se îndreptau cu predilecție către arta sensuală, cultivându-o. După creștinism, care aduce o oarecare reformă în această privință, vine Renașterea, acea epocă înfloritoare în artă. Renașterea nu era numai imitarea celor vechi, a anticilor greci și romani, dar și o răscoală contra spiritului creștin măsurat. De aceea o oarecare artă sensualistă începe a se desvolta și în timpul ei. Evident, reacțiile le-am văzut, nu întârzie să apară. Dar la strigătele moralizatorilor, apar romanticii, cari se erijează în teoreticieni ai artei pentru artă. Pe când primii afirmau că arta, sub pedeapsa nulității, trebue să țină seamă și de

[1] Arta și morala. Biblioteca Dimineața, trad. Iosif Nădejde.

idealurile morale ale timpului, să le predice, să înfăţişeze virtutea, să blameze viciul făcându-l odios, să ţină seamă că face parte din societate şi să nu-i distrugă, ba din contră să promoveze ceeace ajută la solidaritatea membrilor ei; cu alte cuvinte, de unde până acum arta era subordonată moralei, curentul artei pentru artă, schimbă ierarhia. „Arta n'are alt obiect, spuneau aceştia, decât pe ea însăşi. Artistul trebue să se mărginească a creia frumuseţa, fără nici o preocupare străină, fără nici o prejudecată de utilitate sau moralitate".[1] Iar dacă s'au găsit unii filosofi să spună că arta este prin ea însăşi imorală, n'au lipsit nici din aceia — drept revanşă — cari nu numai că subordonează morala artei, ci o suprimă complect. Fr. Nietzsche numeşte morala creştină morala sclavilor, arătând că înaintea ei e morala forţei şi a frumuseţii. Tema artei pentru artă, lansată de romantici, e o temă favorită parnasienilor, realiştilor, naturaliştilor ca şi simboliştilor.

Emile Zola în studiul său asupra „Moralităţii în literatură" scrie: „Deasupra speculatorilor viciului şi virtuţii, sunt scriitorii adevăraţi, acei cari ascultă de un temperament şi cari nu se preocupă de a fi vicioşi sau virtuoşi". Iar în articolul său asupra „Literaturii obscene" spune: „Eşti vinovat când scrii rău; în literatură nu e decât această crimă, care cade sub simţurile mele". Aproape aceleaşi cuvinte le are şi Maupassant, în studiul său asupra lui Flaubert, când spune: „nu e nimic comun între ordinul social şi cărţi.... Orice carte cu tendinţă încetează de a fi o carte artistică".

Dar cel mai pornit contra moralei în artă e scriitorul englez Oscar Wilde, când scrie: „O carte nu e deloc morală sau imorală, ci e bine sau rău scrisă. Asta-i totul". Dar teoria artei pentru artă nu se opreşte aici, ci merge mai departe şi se continuă şi 'n zilele noastre. Simboliştii de astăzi sunt continuatorii celor de eri. Dar dacă mişcarea romantică de independenţă a artei avea de luptat şi trebuia să se debaraseze de tendinţele moralizatoare, mişcarea de mai târziu, influinţată şi de estetica kantiană, luptă pentru autonomizarea artei, înţelegând prin aceasta scoaterea din domeniul artei a tot ceeace reprezintă element extra-estetic, adică element moral, religios, social etc.

[1] F. Challaye: L'art et la beauté. Paris pag. 144.

Pentru aceştia, arta nu e decât un joc liber al formelor. De aceea ei vor să elimine din poezie orice conţinut intelectual şi s'o reducă la muzică; muzica, la un joc al fanteziei sonore; pictura, la linii, suprafeţe şi culori. Acestea sunt ultimile încercări de autonomizare a artei, iar cu ea se va ocupa ştiinţa formelor pure cum o numeşte Souriau, adică estetica. Toate încercările estetice de după Kant merg spre acest ţel. Căci trebue amintit, cel care a făcut o distincţie tranşantă între domeniul eticei şi cel al esteticei, care a considerat morala ca o valoare în sine, ca un bun care-şi este scop sieşi şi are un domeniu propriu, iar estetica cu arta fiind o valoare în sine şi cu domeniu propriu, a fost Imm. Kant. Dela el cred partizanii artei pure că morala nu mai are ce căuta în artă. La cei vechi, între frumos şi bine era oarecare interdependenţă. Platonicii, neo-platonicii, ca şi în timpul evului-mediu până înainte de Kant chiar, în sfera frumuseţei aşezau şi actele morale; virtutea însăşi era frumoasă, iar viciul urât, apoi binele şi frumosul se uneau în transcendent, făcând una. Esteticienii însă, de dată mai recentă, inspiraţi, spun ei, din filosofia kantiană, decretează cu caracter de dogmă: între frumos, obiectul esteticei şi bine, obiectul moralei, se găsesc deosebiri esenţiale. Uitau însă, teoreticienii artei pure că în sufletul omenesc, în conştiinţa artistului, binele şi frumosul nu se pot despărţi în mod categoric, sufletul nefiind împărţit în compartimente.

Ajunşi aici, vedem că stăm pe două terenuri opuse; una afirmă: nici un fel de artă, sau dacă nu, artă moralizatoare; iar cealaltă susţine: artă, fără nici o altă preocupare decât acea de frumos, însăşi obiectul artei.

Evident că lucrurile nu rămân numai aici, iar arta şi morala n'au numai acest raport de exclusivitate. Există o a treia soluţie, pe care de altfel o vom adopta şi 'n studiul de faţă, anume anticipând, raportul de imanenţă dintre artă şi morală. (Va urma)

REICHUL ŞI VATICANUL

De LIVIU STAN
Doctor în Teologie

Motto: „Beatus populus cuius Dominus, et non Papa, Deus eius".

Tensiunea de azi dintre cel de-al III-lea Reich şi Vatican, reaminteşte vremurile când Bismark asvârlise lozinca „Loss von Rom", deslănţuind războiul cu papalitatea. Marele om de stat al Germaniei moderne, ştiuse ce vrea atunci când iniţiase faimoasul „Kulturkampf", în toiul căruia rostise rezolut şi tare, ca să i se audă peste Alpi cuvintele: „Noi nu mergem la Canossa". — Am putea zice că istoria aproape se repetă, numai că beligeranţii nu sunt aceiaşi şi nici împrejurările n'au putut rămânea aceleaşi. Pe ecranul actualităţii, lozinca „Loss von Rom", pentru a nu da loc la vre-o confuzie, este formulată mai precis: „Loss von Papstum" sau „Loss von Vatican". *Mai departe de Vatican şi mai aproape de Roma* — în această propoziţie se rezumă unul din marile obiective ale politicii externe germane. Partea din urmă este înfăptuită prin recenta alianţă militară italiano-germană, iar realizarea deziderатului din partea primă, este în marş.

Desigur nu se vrea momentan o rupere complectă a relaţiilor cu Vaticanul, dar o îndepărtare cât mai mare este socotită binefăcătoare pentru Reich şi firul relaţiilor va fi întins mereu, până la rupere. Spre deosebire de vremurile lui Bismark, lupta de acum împotriva tutelei Vaticanului nu mai este „Kulturkampf" ci ceva mai grav: „Brotkampf", iar ultimele evenimente sângeroase din Spania, au făcut ca în gura germanului cuvintele lui Bismark: „Noi nu mergem la Canossa" să sune astfel: „Noi nu mergem pe drumul Spaniei" — pentrucă răspunderea dezastrului spaniol o poartă şi papalitatea capitalistă, care domnind asupra Spaniei prin nobilimea latifundiară şi degenerată, a precipitat

în iadul de azi al războiului civil, un popor cu o glorioasă siluetă în istoria lumii.

Germania îşi dă seamă că Vaticanul nu renunţă nici acum la visul deşert de-a deveni centrul unui imperiu universal catolic, peste care să domnească de pe mari grămezi de aur, Papa cu ai săi purpuraţi. Germania nouă cunoaşte trecutul, nu-l uită şi nu-l iartă. Ştie că papalitatea a vânat întotdeauna binele său şi apoi, dacă mai rămâne loc şi pentru binele popoarelor catolice, bine, dacă nu, le-asvârlea în loc de pâine lozinci ca „Ecclesia praecet" etc. S'au dus vremurile de aur al inconştienţei neamurilor, a trecut somnul popoarelor şi redeşteptarea lor degeaba se căzneşte Vaticanul s'o împiedece. Germania lui Hitler este geloasă nu numai de independenţa sa politică, de egalitatea sa cu celelalte state şi popoare, ci şi de independenţa sa spirituală. Nu vrea şi nu îngădue nimănui, în nici un chip, să dicteze la ea acasă. Se vrea absolut autonomă şi nu îngădue nici un fel de eteronomie. Statul totalitar hitlerist, are un singur şef, un singur legiuitor, un singur cârmaciu al destinului poporului german şi e foarte hotărât să taie ghiarele oricui ar încerca să-şi vâre mâna în problemele cari îl privesc exclusiv. In faţa lui Dumnezeu şi a istoriei, de soartea poporului german nu răspunde nimeni, decât însuşi acest popor prin conducătorii săi, cari singuri pot fi tălmăcitorii autentici ai destinului german şi singurii lui realizatori. Inima Germanilor nu poate bate decât la Berlin, iar nici decum aiurea. Cine crede altfel, e un trădător şi trădarea nu se iartă în Germania. Nimeni nu poate sluji la doi domni pe pământ — şi lui Hitler, care întrupează destinul german, şi papii. Nimeni nu poate crede în doi Dumnezei, unul ceresc şi altul terestru, cu reşedinţa în Vatican. In Germania nu se concepe decât un singur Dumnezeu în ceruri şi adorarea unui Dumnezeu secular este interzisă, fie altarul aceluia chiar şi la Vatican. Felul în care se adoră Dumnezeul tuturor din ceruri, e considerat ca ceva individual, ca o problemă de conştinţă personală şi asupra conştiinţii germanilor Führerul nu admite să se exercite silniciile papale.

„Statul german apără credinţa în Dumnezeu, dar nu apără dogmele catolice" (Völkischer Beobachter, 19. IV. a.

c.). In această frază se rezumă politica religioasă a regimului național-socialist, așa cum a precizat-o un articol al oficiosului mișcării imediat dupăce „Sf. Părinte“ începuse a se lamenta ca Ieremia pe zidurile Vaticanului împotriva „persecuției catolicilor“ din Germania. Cine trăește în Germania, nu vede absolut de loc că ar fi persecutați catolicii de regimul național-socialist și e lucru de mirare că telescoapele infailibilului părinte văd tocmai din Vatican ceeace nu se observă cu ochiul limpede chiar aici la fața locului. Persecuția împotriva catolicilor este o poveste papală. Nimeni nu este persecutat în Germania pentru credința lui religioasă. E liber absolut oricine să adore pe Dumnezeu așa cum îi place și cum îi convine, așa încât catolicismul, întrucât e creștinism, se bucură de toată libertatea în existență și manifestare, dar întrucât catolicismul nu e numai creștinism ci și papism, întrucât nu vrea să fie numai biserică ci și stat în stat, sau partid politic papal, situația se schimbă și aici, tocmai aici încetează libertatea pentru el. Aici e nervul durerii papale. In Germania național-socialistă, catolicismul nu mai contează ca factor politic. Căci Statul e Stat, iar Biserica trebue să rămână Biserică. Aceasta îl doare pe „Sf. Părinte“ și de aceea se lamentează, de aceea vede în Germania persecuții împotriva catolicilor și de aceia exagerează proporțiile în pericolul neopăgânismului german, care nu e decât o simplă teorie religioasă-filosofică, cum au fost atâtea de când e lumea și cum sunt și în Italia de azi fără însă ca acolo să-l impresioneze pe papă așa cum îl impresionează existența unei astfel de teorii aici in Germania. Catolicismul în Germania prehitleristă, a fost un factor politic important. Führerul nu admite acum, nici un alt partid afară de cel național-socialist. Nu admite unul catolic dupăcum nu admite unul protestant sau unul baptist etc. Indiferent de ce confesiune ar fi, nu-l admite — dar aceasta nu însemnează persecuție, ci numai o restabilire a ordinei naturale. De ce nu se plâng protestanții de persecuție? Fiindcă ei nu au veleități politice și deci măsurile regimului nu-i ating. Național-socialismul nu poate tolera o politică papală între frontierele Reichului și pentrucă aceasta s'a dovedit a fi numai papală și nu germană și dacă s'ar împăca cu soarta de azi catolicii n'ar mai avea nimic de

îndurat, dar întrucât nu se astâmpără, măsurile de represiune ale regimului sunt foarte logice şi juste. Statul german n'are şi nu vrea să aibă două capete, unul în ţară şi altul peste graniţă. Sunt cercuri catolice cari se mai agită pe chestiuni politice, câştigă politiceşte, iar când sunt traşi la răspundere ţipă cu perfidie că sunt persecutaţi pentru credinţa lor religioasă, iar Vaticanul se face ecoul perfidiei lor. *Pentru motive principiale politice, pentru învăţămintele istoriei şi pentru motive de demnitate naţională şi de stat, Germania nu poate admite un partid catolic.* Existenţa unui partid catolic este mai primejdioasă decât existenţa vreunui alt partid confesional, pentrucă partidul catolic ar fi o forţă politică aservită unui stat străin: Vaticanului şi a tolera, un astfel de partid, ar fi o greşală tot atât de mare, ca şi aceea a tolerării unui partid englez, francez, sau rus de ex., ar atinge suveranitatea naţională.

Pierzând influinţa politică în Germania, statul papal este de neconsolat şi caută să-şi recucerească poziţia de pe care a fost alungat. In această luptă nu cruţă nici un mijloc şi dovedeşte prin fapte, că ţine la principiul pe care-l neagă principial, la faimosul principiu „scopul scuză mijloacele", sau „scopul sfinţeşte mijloacele". Iată un exemplu: un proces catolic care s'a judecat la Berlin în April, a dovedit că sunt în stare catolicii să-şi dee mâna şi cu comuniştii pentru scopuri politice, împotriva hitlerismului.

Fireşte că Vaticanul nerenunţând la veleităţile sale politice visătoare, a ajuns în conflict cu autoritatea statului german. Germanii au tăcut până s'au apropiat bine de Roma, până la cucerirea prieteniei romane. Tari acum în Roma, prin amiciţia cu Italia, Vaticanul nu li se mai pare atât de inexpugnabil şi de aceea aranjarea socotelilor cu Vaticanul ca un important obiectiv al politicii externe germane, a intrat acum într'o fază nouă dupăce s'a ajuns la întărirea prieteniei cu Roma ducelui Mussolini, care s'a pecetluit recent prin încheierea unui pact militar.

Văzând Reichul că Vaticanul nu se astâmpără, a hotărât să pornească o campanie de epuraţie morală şi politică printre catolicii încarnaţi; astfel, în *9 Aprilie* a. c. ministerul de justiţie al Reichului a dat un comunicat către oficiile de presă, prin care se precizează atitudinea pe care

o va lua presa față de procesele, cari lăsate temporal în suspensie, vor fi reluate, împotriva clericilor și monahilor catolici, pentru pricini de imoralitate. In această instrucție, publicată în 6 Maiu a. c. de organul de presă al Vaticanului „Osservatore Romano" și reprodusă în nr. din 5. VI a. c. de revista Vaticanului „La Civiltà Cattolica", se arată că presa va trebui să facă ecou justiției și să arate obiectiv perversitățile catolicilor, însă fără comentarii cari ar lovi Biserica și fără amănunte cari ar atinge sensibilitatea morală a cetățenilor, iar publicității se vor da numai cazuri mai grave.

In curând, în Aprilie, s'a deschis procesul politic împotriva preotului Rossaint și a altor clerici și laici din gruparea „Tineretul catolic". Dupăce inculpații au fost dovediți că au avut relații cu comuniștii, făcând cauză comună cu ei în lupta politică împotriva hitlerismului, în frunte cu părintele Rossaint, au fost condamnați la câțiva ani. Așa numitul „Katholische Jugend" voia să fie opus organizației „Hitler-Jugend", dar au fost descoperite la timp intențiile și la timp sancționați agitatorii. Impotriva sentinței rostite în acest proces, un cardinal american Mundelein, a organizat adunări judeo-catolice de protest și a insultat Germania, care în consecință a trimis Vaticanului un avertisment, o notă pe care curtea papală a înghițit-o în tăcere fără să dea vre-o satisfacție sau să ia vre-o măsură pentru disciplinarea lui Mundelein. Comentând acest proces, revista „La Civiltà Cattolica" din 5. VI a. c. zice că Germania dă apă la moara comunismului, pentrucă bolșevicii exploatează acest proces pentru a crea „fronturi populare" în Europa. Relatează și un comentar bolșevic, care sună astfel: „Acuzații" (păr. Rossaint și tovarășii) sunt departe de a fi comuniști sau simpatizanți ai comunismului. Dar cu comuniștii urăsc răsboiul și oprimarea brutală aplicate libertății poporului, cu comuniștii voiesc pacea, libertatea democratică, libertatea conștiinții și *a religiunii*". Sensul acestui atac, este acela al unui atac laș și indirect la adresa Germaniei și a situației ei interne. Organul papal mai atrage atenția Germaniei asupra pericolului bolșevic, căci Moscova, zice „La Civiltà Cattolica", lucrează la formarea unui front popular antifascist între germanii din țară și din străinătate,

şi *„nu fără roade“*, adaugă insinuant. Se mai spune germanilor că la Paris există de un an, un „comitet pentru constituirea unui front popular german“, care lucrează subteran în Germania şi-i informează că unii scriitori germani emigraţi, chiar au aderat la acest front popular în constituire, ca şi când aceşti scribi jidănaşi emigraţi ar fi germani. Intregul comentar al revistei e pe un ton de avertisment, care culminează amintind la sfârşit că „în Germania comunismul a dat şi dă semne nedubioase de viaţă“. Ori acesta e lucru firesc, dacă nici preoţii catolici nu se dau în lături dela încurajarea comunismului, şi statul german ştie ce face când îi sancţionează.

Acestui răsunător proces politic împotriva catolicilor, i-au urmat o serie de procese împotriva clericilor şi călugărilor catolici, acuzaţi de imoralitate. Astfel de procese mai sunt încă de aşteptat şi de sigur ele nu pot stârni decât desgustul şi oroarea oamenilor normali, discreditând clerul catolic. Toate aceste măsuri sunt răspunsuri la provocările Vaticanului cari au început din anul trecut, deschizând focul însuşi papa, care ocazional (vezi Civiltà Cattolica din 12. IV), cu aluzie la situaţia din Germania, rostise cuvintele: „acolo unde se combate biserica şi religiunea catolică, se combate în unire cu forţele subversive, prin forţele subversive şi pentru acelaş rezultat fatal“.

La sărbătoarea muncii 1. V. a. c., Führerul i-a dat Vaticanului un ultim avertisment, spunând răspicat că „poporul german nu poate tolera ca autoritatea statului să fie pusă la îndoială nici *cu enciclice*, nici cu alte acte sau manifestări de critică la adresa realizărilor regimului“, promite apoi represalii din partea guvernului, împotriva celor ce ar atinge demnitatea statului, accentuând că: „singur partidul naţional-socialist răspunde de moralitatea poporului german, care nu poate fi criticată de nimeni altul“.

Cum va înţelege Vaticanul acest avertisment serios, se va vedea. Fără îndoială că diplomaţia papală îşi dă bine seama că actualii conducători ai Germaniei nu se joacă cu adversarii şi nici nu vorbesc în deşert. Va pricepe în fine „Sfântul Părinte“, că nici o enciclică şi nici o anatemă nu mai are răsunet şi putere dincolo de Alpi şi că Germania, care i-a dat papalităţii cea mai grea lovitură în se-

colul al XVI-lea, este gata să i-o dea şi acum dacă nu se astâmpără. Vaticanul ca papalitate, ca stat, va trebui să plece steagul în faţa Germaniei, fiindcă acum se face distincţie clară între religiunea catolică creştină, care nu se combate şi între politica papală, care nu este cruţată. In Germania nu se dă lupta între creştinism şi neopăgânism, aşa cum prezintă situaţia în mod fals Vaticanul, ci între statul papal şi statul german, creştinismul nefiind implicat şi bucurându-se de toată libertatea.

In concluzie zic: Germania nu persecută catolicismul, ci ca oricărui infractor îi aplică legea fără menajamente atunci când se înfăţisează cu crucea doar în mână.

München, Iulie 1937.

PREDICA LA ÎNĂLȚAREA SFINTEI CRUCI

De Preot MIHAIL NEAGU

La 14 Septemvrie ale fiecărui an prăznuim Inălțarea sfintei cruci. Dumnezeu, întru înțelepciunea Sa, a voit ca sfânta cruce să fie descoperită și înălțată de sfânta împărăteasă Elena, încă la începutul noului an bisericesc. Sfânta cruce să stea în fruntea vieții noastre, pentrucă ea este începutul și sfârșitul vieții noastre duhovnicești. Din ea izvorăște îndrumarea vieții noastre. Prin ea vine mântuirea sufletelor noastre.

Fiul lui Dumnezeu ne-a învățat ca nimeni altul. A făcut minuni cari sunt îndestulitoare pentru îndrumarea vieții noastre. A dus o viață fără prihană, ca noi să înțelegem care este desăvârșirea vieții omenești. Mai lămurit și mai convingător ne învață Mântuitorul prin patimile de pe cruce.

Viața este mult mai grea decât o cerem noi în dorințele noastre trecătoare. Ea este răspundere sfântă înaintea lui Dumnezeu.

Omul niciodată n'ar fi aflat calea mântuirii dacă Dumnezeu nu s'ar fi milostivit să i-o arate.

Fiul lui Dumnezeu ne-ar fi putut mântui cu un singur strop de sânge vărsat pe cruce; El însă a mers pe calea suferințelor până la sfârșit, ca noi să înțelegem că pentru mântuirea sufletelor noastre trebue să aducem jertfă de suferință ca și Domnul. Dacă El a suferit și noi suntem datori să suferim. Aurul se lămurește prin foc, creștinul prin suferință.

Mântuitorul, cu brațele întinse pe cruce, ne chiamă la lămurirea vieții noastre sufletești. Prin suferință nu ne pierde ci ne izbăvește! Mânile Lui întinse pe cruce nu ne arată mai multe căi ale vieții, ci sunt brațele deschise ale lui Dumnezeu, care întru dragostea Sa părintească ne strigă: „Veniți la mine toți cei osteniți și vă voiu da odihnă sufletelor voastre" (Mat. 11, 28).

Dumnezeu vede că noi încercăm drumuri personale, cari adeseori duc la rătăcire. De aceea ne *cheamă* şi ne *porunceşte* totodată: „Celce vrea să vină după mine să se lapede de sine şi să-mi urmeze mie“ (Mat. 16, 24). Calea mântuirii este calea resemnării, datorinţii şi suferinţii.

Nu suntem pe calea adevărului câtă vreme trăim în nepăsare. Suntem vrednici de pedeapsă, pentrucă ducem viaţă încărcată de toate păcatele. Viaţa noastră familiară lasă mult de dorit. Copiii noştri nu sunt îndrumaţi îndeajuns pe calea adevărului. Divorţurile se ţin lanţ. Beţiile nu mai au sfârşit. Luxul şi podoabele întrec pe ale păgânilor. O singură dorinţă avem: viaţă trăită în belşug, împodobită cu distracţii şi petreceri. La biserică mergem din Paşti în Crăciun. Ne mărturisim păcatele şi cerem iertarea lor, ca să putem începe de unde am plecat. De sfântul Potir ne apropiem fără frică şi cutremur, — cu un cuvânt nu mai ducem viaţă de creştini.

Creştinul adevărat merge pe calea pe care a mers Mântuitorul.

Dacă pentru mântuirea sufletului meu a suferit Mântuitorul, — şi eu sunt dator să îndur toate suferinţele! El n'a cruţat nimic ca să-mi aducă fericirea, — nici eu nu mă voiu cruţa pe mine!

La tot pasul întâlneşti creştini cari se plâng că Dumnezeu îi încearcă prea mult; prea mari greutăţi le aşează pe umeri; prea mult îi pedepseşte, iar alţii trăesc lume albă. Celce se plânge în chipul acesta nu cugetă creştineşte.

Creştinul adevărat se întreabă: Oare ce vrea Dumnezeu cu mine? Unde vrea să mă ducă? De bună seamă că vrea să scoată om ales din mine! Vrea să mă vadă mai bun! Vrea să mă smulgă din mijlocul celor pierduţi — de aceea mă încearcă şi mă pedepseşte. El este Tatăl cel bun care caută îndreptarea fiilor săi.

Mântuitorul ne-a spus: „Nu poate fi sluga mai mare decât stăpânul. Dacă eu am suferit şi voi veţi suferi“. — Creştinul nu poate afla altă cale de mântuire decât aceea pe care a mers Domnul.

Pe umerii noştri apasă povara crucii, dar ea ne întăreşte viaţa sufletului!

Povara ei înăbuşe viaţa trupului, dar curăţă viaţa sufletului!

Noi iubim crucea, pentrucă mai întâi a iubit-o Domnul.

Noi iubim crucea, pentrucă este a Domnului şi Dumnezeului nostru Isus Hristos, şi este totodată a noastră!

Crucea este mântuirea credincioşilor!

Crucea nu-i pedeapsă, ci întărire şi mântuire!

Fără înfrânarea şi suferinţa ce ne-o porunceşte sfânta cruce, nu este mântuire!

Potârnichea grânelor noastre se îngraşe bine până la seceriş. Din cauza grăsimii nu poate sbura, decât până la o svârlitură bună. După secere vine lipsa. Se hrăneşte cu seminţe de neghină neagră şi amară ca fierea. Pe urma acestui traiu pierde din grăsime, dar nu din putere. Tocmai această lipsă şi înfrânare îi dă putere ca să sboare peste ţări şi mări şi să scape de pieirea ce o aşteaptă în lunga ei călătorie. Suferinţa pentru mântuirea sufletului este puterea cea mare care ne asigură trecerea la biruinţa vecinică.

Mântuitorul din dragoste s'a jertfit pentru noi. Intru dragostea sufletului Său şi azi sufere, — pentru păcatele noastre. Sufere, dar nu ne părăseşte. Cum va părăsi mama pe fiul său, când îl ştie nepriceput? Cum va părăsi tatăl pe fiul său, când îl vede scufundat în mocirla pierzării?

Nu-ţi pierde nădejdea iubite creştine, pentrucă Domnul nu ne părăseşte. „Cerul şi pământul vor trece", dragostea lui Dumnezeu rămâne în veci, pentru toţi ceice se întorc spre el.

Ochii noştri sunt nedespărţiţi de crucea Domnului, pentrucă din ea se revarsă — ca un râu puternic — harul sfânt al nădejdii şi biruinţii vecinice.

Mai zilele trecute am petrecut lângă patul unui tânăr care şi-a frânt piciorul. Avea dureri îngrozitoare. „Eu sufăr pe bună dreptate, părinte" — zicea tânărul. „Eram răsfăţat şi nepăsător. Sufăr din vina mea. De ce n'aş suferi, dacă Mântuitorul a suferit neasemănat mai mult,... nu pentru sine,... ci pentru păcatele mele. Ca un bun creştin sunt dator să sufăr, căci suferinţa îmi aduce vindecarea".

Cunosc de multă vreme un om bătrân şi neputincios. Nu mai vede bine. Nu mai aude. Nu-l mai ţin picioarele.

Totuşi merge cu drag la sfânta biserică şi se roagă. S'a rugat de mic copil şi se roagă şi azi. „Dacă am avut parte de cele bune în tinereţe — zicea moşneagul — la bătrâneţe de ce n'aş îndura dureri? Suferinţele sunt tot atâtea încercări, ca nu cumva să mergem nepregătiţi în faţa lui Dumnezeu. Dacă în tinereţe am fost uşuratici, acum nu mai putem fi. Dacă am fost clevetitori, nu mai putem fi aşa. Dacă am fost pismătăreţi, nu mai putem fi. Dumnezeu ne cere înfrânare hotărâtă întru toate. Fără înfrânare, zadarnică este toată lupta vieţii noastre. Infrânarea aduce curăţenia şi vrednicia pentru fericirea vecinică.

Viaţa este scânteie cerească; să n'o întunecăm.
Viaţa este izvor curat; să n'o turburăm.
Viaţa este suflarea dumnezeiască; să n'o năbuşim.

Drumul vieţii noastre ni-l arată Domnul de pe cruce, când ne strigă: „Veniţi după mine"... (Mat. 11, 28). Amin.

ATITUDINI

ORTODOXIE ŞI ROMÂNISM

NOTE PE MARGINEA UNEI DISCUŢII

In urma răsboiului mondial realizându-se idealul de până aci al Românilor, printr'o unire visată secular, generaţia tânără a fost lipsită de sens, iar sufletul ei a rămas „gol şi umbrit ca o biserică, în care s'a sfârşit o liturghie şi s'au stins candelabrele". Se cerea o nouă misiune istorică, *care să abată neamul de pe panta aventurii şi irealizabilului. O misiune „proporţională posibilităţii neamului" nostru, izvorâtă din fenomenele ce alcătuesc „viaţa istorică şi cea actuală" a sa. Din acestea trebuia să se extragă „esenţa permanentă a* românismului, *singura temelie pe care se poate clădi sensul unei misiuni naţionale".*

Idealul „unionist" ce s'a dat trecutului nostru până la răsboiu, nu-şi mai avea raţiune. Ne trebuia unul nou. Şi aici revine meritul generaţiei întoarse din tranşee. Ea găseşte un sens mai adânc, un sens spiritual al existenţii sale, legat fiinţial de esenţa sufletului românesc.

In valoroasa revistă Gândirea, *neobosite energii, cercetând de peste un deceniu şi jumătate realităţile noastre naţionale, sunt preocupate de ideia determinării şi fundamentării misiunii României de mâine. Amintim aici contribuţia, în acest domeniu a colaboratorilor* Gândirii *dintre cari nume ca:* Nichifor Crainic, Lucian Blaga, *iar mai nou* D. Stăniloae, *vor rămânea săpate pe monumentul acestor năzuinţe. Anul trecut a fost o culme în direcţia acestor preocupări. El ne-a adus* Orizont şi stil *şi* Spaţiul mioritic *ale lui Lucian Blaga, precum şi o serie de preţioase articole în revista amintită. In aceiaş serie amintim lucrarea dlui C. Rădulescu-Motru* Românismul, Catehismul unei noui spiritualităţi, *care deşi pleacă din lagărul celor bătrâni, se ocupă de probleme ce frământă generaţia tânără. Cartea vrea să fie îndreptarul generaţiei tinere şi tradează un fel original de-a distinge realităţile noastre naţionale. Bătrânul profesor, pe care ne-am obicinuit a-l considera printre gânditorii noştri de elită, procedând subiectiv, işi dă în petec la sfârşitul unei cariere închinate gândirii şi prosperităţii. Cercând a arăta specificul Românismului, dsa afirmă că între Românism şi Ortodoxie nu există, nu poate să existe nici o legătură, din cauza naturii diferite a spiritualităţii fiecăreia. In caz concret vrea să spună că între neamul nostru şi biserica ortodoxă, chiar dacă în trecut a fost vre-o legătură, ea nu mai*

are acum nici o rațiune de existență. Astfel de idei nu sunt noi la dl Motru. Dsa le-a mai susținut și cu alte ocazii, în special după răsboiu. De data aceasta, afirmațiile din Românismul *n'au rămas fără răspuns. Dnii Nichifor Crainic și D. Stăniloae (în nrii: 7 și 8 din 1936; 1 și 5 din 1937, revista* Gândirea) *au stabilit definitiv și complect, într'un mod cu totul opus dlui Motru, locul pe care-l ocupă Ortodoxia în viața poporului nostru.*

Rândurile ce urmează sunt scrise din dorința de-a arăta cetitorilor noștri concluziile la cari au ajuns dnii Nichifor Crainic și D. Stăniloae, în problema atât de actuală a raportului dintre Românism și Ortodoxie.

Ce susține, mai precis, dl Motru în Românismul?

„Românismul și Ortodoxismul nu pot fi contopite fără să se păgubească reciproc, fiindcă natura spiritualității unuia este cu totul diferită de a celuilalt. Ortodoxismul nu poate merge mai departe în serviciul unei spiritualități naționaliste, fără a-și perde caracterul de spiritualitate religioasă creștină; iar Românismul nu poate merge mai departe pe baza ortodoxismului decât cu prețul abdicării sale dela rolul de promotor al progresului în ordinea economică și politică a României. Fuziunea lor, cum o pretind unii, nu poate dăinui în viitor decât dacă unul sau altul își tradează chemarea.

In adevăr, Ortodoxismul, ca spiritualitate creștină, trebue să rămână în veci deasupra intereselor pământești. Fondul său este o revelație. Revelație invariabilă. Ortodoxismul se poate desluși prin examinarea tradițiilor, dar nu moderniza în spiritul timpului. Chemarea ortodoxismului este să țină, în vecii vecilor, învățăturile lui Hristos în forma lor nealterată. Românismul dimpotrivă, este spiritualitatea care ne dă mijlocul de a merge cu vremea, de a ne moderniza. El este focul care purifică etnicul nostru, pentru a-l pune pe acesta în măsură să creeze opere originale. Ortodoxismul e tradiție, Românismul este vocație" (Românismul, pag. 131 sq.). După părerea dlui Motru deci, între Românism și Ortodoxism nu poate exista nici o legătură pentrucă: sunt entități spirituale diferite și pentrucă forma de manifestare a unuia e mereu actuală, alături de viața neamului, iar celălalt e „revelație invariabilă", e tradiție, care nu se poate actualiza. Misiunea Ortodoxismului este să țină învățătura lui Hristos „nealterată"; a Românismului, purificarea etnicului spre a produce opere originale de artă. In acestea ar consta antiteza dintre cele două entități spirituale.

Prin spiritualitate în sens creștin, dl Motru înțelege „proprietatea pe care o are Sfântul Spirit de a uni în mod mistic, prin prezența lui, ființa omenească cu lumina și iubirea dumnezeiască" (idem pg. 17). In această unire mistică recunoaștem ființa religiunii. Dl Nichifor Crainic o determină în felul următor: Spiritualitatea este teandrică, *adică e alcătuită dintr'un element divin — harul Sfântului Duh și dintr'un element uman, cari unindu-se ne dau viața îndumne-*

zeită, adică transfigurată și iluminată „pentru a înțelege lucrurile și pentru a lucra după modul divin, rămânând în condiția umană sau creaturală“. „Omul spiritualizat sub acțiunea energiei divine capătă față de toate lucrurile din lume o atitudine deiformă, adică se poartă față de ele în felul în care se poartă Dumnezeu față de creaturi“. Spiritualitatea e deci „un mod de-a trăi și anume modul sublim de-a trăi ca om în Dumnezeu“. Teandria spiritualității este o realitate istorică, având ca model pe Isus Hristos întrupat ca om. Fiul lui Dumnezeu a venit în lume pentru a dovedi „concret și istoric că e posibilă salvarea din răul legat de timp și de spațiu“. In acest sens ea este accesibilă atât omului cât și neamurilor, cari constituind unități naturale se pot perfecționa prin aspirații către Divinitate (N. Crainic, Mistificarea românismului, Gândirea, 1936 pg. 355 sq).

Pentru dl Motru „spiritualitatea este complexul de idei și sentimente, în special de interpretări simbolice, prin cari societatea unei epoci își justifică credința într'o ordine perfectă și eternă, pe care este sortită a o realiza în decursul timpului viața pe pământ (idem pag. 17).

La acestea observă cu bună dreptate dl Nichifor Crainic că ștergând spiritualității polenul supranatural și circumscriind-o în domeniul natural, ea nu mai are rațiune de existență și nici posibilitate. Dl Motru secularizează spiritualitatea creștină de caracterul său uman și atribue Românismului un caracter exclusiv antropic inventând astfel incompatibilitatea dintre Ortodoxie și Românism.

Ordinea perfectă și eternă din definiția dlui Motru, devine astfel o simplă proecție iluzorică, modificabilă după om și timp. Atunci complexul de idei, sentimente și interpretări simbolice cari încearcă a justifica credința într'o asemenea ordine iluzorică, poate fi oare spiritualitate ? E destul de vizibilă eroarea.

„Ortodoxia nu e făcută să strălucească în vidul absolut sau să se odihnească veșnic în sine, ci cu toată neschimbabilitatea dogmelor sale, ea inundă în suflete și lumina ei produce în mintea și inima credincioșilor anumite efecte, cari se resfrâng în manifestările de cultură, de muncă, de raporturi sociale, ale grupului etnic care-i aderă.

Desigur Ortodoxia ține „în vecii vecilor învățăturile lui Hristos în forma lor nealterată“, dar chemarea ei nu se rezumă la atâta, sau nu aceasta este propriu zis chemarea ei, ci aceea de-a face ca învățăturile lui Hristos să modeleze fără încetare sufletele și popoarele tocmai în direcția virtualităților lor spirituale“.

Ortodoxia ca spiritualitate rămâne universală și neschimbabilă venind în contact cu omenirea, pe care nu tinde s'o uniformizeze. Ar părea cuiva straniu și totuși infinitul se întâlnește cu mărginitul în baza legii antinomiei fără a pierde din caracterul lor ontologic. Astfel se întâlnește în ființa omenească eul „acelaș continuu, și trupul,

continuu altul cari trăesc într'o unitate, fără a se preface unul în altul" (D. Stăniloae, Românism şi Ortodoxie. Gândirea 1936, pg. 401).

Ortodoxia este cu atât mai accesibilă vieţii cu cât nu ne dă tot modul de cugetare şi viaţă al omului. Ea este o „schemă", iar dogmele sale „câţiva stâlpi aşezaţi, ca avertisment, pe lângă prăpastia care mărgineşte pe ambele laturi drumul lung cât un câmp cu margini abia vizibile, al vieţii".

Astfel „dogma existenţii lui Dumnezeu e un stâlp care fereşte de prăpastia ateismului şi a iresponsabilităţii morale care înghite iremediabil un neam când n'o evită. Dogma despre Dumnezeu unul în fiinţă dar întreit în persoană, exprimă un postulat imperios al irealităţii normale: cât mai deplina sinteză între personalism şi comunitate, cu salvarea amândoura.

Dogma păcatului strămoşesc şi a mântuirii de el prin suferinţa celei mai înalte Fiinţe, a Fiului lui Dumnezeu, ne fereşte de încrederea că răul, atât ca să existe, cât şi ca să mai înceteze să mai existe, depinde numai de noi şi ne deschide o perspectivă cu mult mai justă de înţelegere a raporturilor normale dintre cele înalte şi cele subalterne: nu de simplă stăpânire şi supunere, ci de jertfă şi iubire.

Dogma mântuirii în Biserică şi prin taine nu face decât să prelungească ideia solidarismului cosmic şi a necesităţii ajutorului dumnezeesc în scăparea de rău, în suişul spre perfecţiune.

Iar dogma permanentizării vieţii personale şi a răsplătirii în lumea viitoare exprimă postulatul moral cel mai universal şi mai organic, concrescut în sufletul omenesc, acela al dreptăţii învingătoare totuşi, odată şi odată" (idem 402).

„Ortodoxia e ritmul, e măsura, nu melodia vieţii însăşi. Şi câte melodii nu pot exista pe aceiaşi măsură?" (D. Stăniloae).

In complexul vieţii sociale sub aspectele, economic, politic, cultural, artistic, principiile ortodoxe: Dumnezeu şi om, personalitate şi comunitate, iubire şi autoritate, sunt ca o axă în jurul cărora se învârte viaţa unui popor. Lipsa oricăreia aduce în mod inevitabil tulburare şi haos, pentrucă, la poporul nostru de exemplu, ele sunt una cu sufletul său, printr'o trăire laolaltă aproape două mii de ani.

Ortodoxia devine astfel ritmul vieţii poporului nostru, entelechia lui, care-l desvoltă şi conservă în cadrul terestru.

În ceeace priveşte obiecţiunea că transcendentalitatea şi universalitatea Ortodoxiei s'ar altera dacă ar pierde caracterul de revelaţie *şi* tradiţie *printr'o actualizare a sa cuprinsă în marginile unei spiritualităţi naţionale, sunt de spus următoarele:*

Revelaţia şi tradiţia nu-i dau Ortodoxiei un caracter static, pentrucă ambele presupun activitate.

„Revelaţia este revărsarea *în timp şi spaţiu a principiului divin de viaţă", iar tradiţia,* transmiterea *mai departe a acestui principiu.*

„Când zic că revelaţia creştină e o tradiţie înţeleg prin aceasta că substanţa ei pururi aceeaşi se transmite din veac în veac, din loc în loc, din generaţie în generaţie şi e veşnic nouă şi actuală, ca talazul aceluiaş ocean de viaţă spirituală bătând în ţărmul prezentului". (Nichifor Crainic, Spiritualitate şi Românism, Gândirea, 1936, pg. 380). Dogma care închide într'o formă concisă revelaţia divină, este considerată în Biserica ortodoxă etalonul după care măsurăm noţiunea de ortodoxie şi erezie. Ea are o istorie şi totuşi rămâne imutabilă. E imutabil conţinutul său, adevărul revelat. Istoria dogmei e consecinţa puterii de pricepere a omului în funcţie de cultura sa, îmbrăcată în noţiunile timpului respectiv.

„Tradiţia în sens creştin e dinamismul istoric al revelaţiei pus în mişcare de energia harului dumnezeesc".

Revelaţia e modernă nu în sensul că se modifică după spiritul timpului, ci că ea modifică nouile generaţii în sensul idealului creştin, adică modifică spiritul timpului, acordându-l cu spiritul lui Hristos.

Deci Ortodoxismul poate însoţi neamul nostru în desfăşurarea sa istorică fără a-şi perde caracterul de spiritualitate creştină. Din contră, l-a păstrat nealterat, ca la nici un popor, tocmai prin faptul c'a fost îmbrăţişat în epoca plămădirii noastre.

Legătura Ortodoxismului cu neamul nostru este atât de organică, încât nu este figură de voevod şi eveniment istoric mai însemnat în care să nu i se simtă prezenţa.

Tendinţa de intensitate şi expansiune a Ortodoxiei poate fi urmărită la mulţi domnitori. Aşa Mircea cel Bătrân e ctitor în ţară şi cruciat al creştinătăţii; Ştefan cel Mare e mare ctitor şi „atlet al creştinătăţii"; Vasile Lupu, ctitor în ţară şi ocrotitor al tuturor ortodocşilor; Mihai Viteazul, „cavaler creştin" şi „onoarea ortodocşilor", etc.

E vizibilă tendinţa de intensitate, când voevozii lucrau înlăuntru pentru prosperarea bisericii naţionale, şi cea de extensiune, când „se respira în largul ecumenic al ortodoxiei". Nu mai puţin caracterul particular în forma de organizare naţională, şi cel universal, în dogma şi aspiraţia ortodoxiei.

Slova noastră bisericească şi istorică, până în sec. XIX-lea poartă pecetea Ortodoxismului. Multele ctitorii şi danii voevodale şi boereşti, sunt dovada că concepţia ortodoxă despre avuţie izvor de binefaceri, nu scop în sine, era vie atunci.

Felul cum se reflectează ortodoxia în viaţa actuală a poporului nostru, ni-l redă în frumoase pasagii ale aceleiaşi reviste dl D. Stăniloae. Credem util a le reda mai amănunţit.

D-sa găseşte în sufletul românesc destule semne de renaştere ale spiritualităţii ortodoxe. Astfel o notă specifică a sufletului românesc e simţirea unei legături mistice cu animalele şi vegetalele din jurul său. „Românul e frate cu codrul, se spovedeşte păsărilor,

mângăe boul din tânjală, se dă în seama căluţului. Porumbul plivit de buruiană râde de bucurie, mărul necurăţit se roagă de fata bărbată să-l curețe". Legătura lui cu pământul nu este mai puţin vizibilă. Fiecare are un petec de pământ pe care-l lucră înţelepţeşte, ca să nu crească buruiana — păcatul. Peste tot multă umanitate, împrăştiată în mediul în care trăeşte. Această legătură cu natura se datoreşte ortodoxiei. „Ortodoxia consideră tot universul gemând în întuneric şi în rău împreună cu omul întreg ridicându-se prin iubirea dumnezeiască la starea de frumuseţe primordială". De aici solidaritatea în dureri şi bucurii.

Românul este original şi în ceeace priveşte mediul social. El e foarte personal, dar şi sociabil. Românului nu-i place singurătatea, de aceia şi-o plânge în doină. Fiecare se căsătoreşte şi vrea să aibă copii. Casa lui e aşezată pe locul mai ridicat al curţii, să fie văzută de trecători. N'are secrete faţă de nimeni, el se consideră cu toţi frate.

În acelaş timp e şi personalist. În societate vrea să-şi manifesteze destoinicia şi priceperea prin acte personale: lucruri, cântece, jocuri, etc. El se simte bine şi capătă încredere când e aprobat. Pe român societatea nu-l uniformizează ci îi asigură desvoltarea personalităţii. Societatea nu reduce pe toţi la aceiaşi funcţiune, ci e trup cu mădulare şi funcţiuni deosebite după asemănarea Bisericii ortodoxe. Papismul centralizând funcţiunile bisericii într'o singură persoană — papa, personalismul a fost desaprobat în chestiuni de judecată şi organizare bisericească. Reacţiunea a fost individualismul protestanţilor, cari totuşi trăind secole înainte în atmosferă catolică, se manifestă şi astăzi în chestiuni de interes obştesc, uniform şi despersonalizaţi. Popoarele catolice, oprite de-a se validita personal în domeniul gândirii, s'au manifestat pe terenul creaţiilor sentimentale şi al faptelor suprameritorii, cari le-au predispus spre aventură şi utopie. Românul e refractar utopiei. Se înflăcărează greu. El e realist. Ştie până unde poate ajunge cu sforţările sale, de aceia e convins că desăvârşirea nu se atinge pe pământ. Răul se învinge prin eforturi continue şi cu ajutorul Celui de sus, deaceea concepţia despre Dumnezeu şi viaţa viitoare e clară ca la nici un alt popor.

O altă notă fundamentală e echilibrul însuşirilor în raport cu lumea, numit armonie. Orice excentrism e disarmonie care nu scapă ironiei sale. In muzică, jalea e discretă; la fel în doină. In joc îşi manifestă exuberanţa cu anumite reţineri. Natura desenelor de pe haine şi forma lor e departe de-a fi o podoabă.

Din cele arătate e vizibil cât de mult se oglindeşte Ortodoxia în viaţa poporului nostru. El poate realiza o frumoasă cultură originală, care fiind bazată pe sufletul său, unul în fiinţă, românesc şi ortodox, îl va feri de aventuri inutile şi-l va întări pe calea progresului.

Într'un articol din „Țara de Mâine" (Nov.—Dec. 1936), dl Motru plasează discuția pe terenul politic. Este și aceasta o atitudine. Nu mai insistăm asupra ei și asupra articolului „Politica și Biserica". Dl D. Stăniloae îl combate admirabil în Gândirea din Maiu a. c.

Este totuși locul să amintim că pentru dl Motru din 1904 (Cultura română și politicianismul), „poporul român a mers instinctiv către biserica ortodoxă", „care revarsă o influință binefăcătoare asupra neamului întreg" (pg. 114) iar acelaș profesor, în 1936, găsește păgubitor progresului convețuirea Ortodoxismului cu Românismul. Explicația acestei contraziceri ne-o dă dl Nichifor Crainic: „Apologetul ortodoxiei era conservator: apostatul e național-țărănist".

Conservatorul de acum treizeci de ani apăra cu îndârjire un scump patrimoniu național. Omul politic de astăzi, acelaș profesor universitar în carne și oase, se dispensează disprețuitor de el. Atitudinea s'o calífice cetitorul. Rețină pentru aceasta anii: 1904 și 1936.

Discuția produsă de „Românismul" dlui C. Rădulescu-Motru are meritul de-a fi atras atenția păturii noastre culte asupra legăturii ființiale dintre Ortodoxie și Românism. Nu mai puțin și perspectivele neamului nostru pe baza acestei realități.

Preot IOAN N. BEJU

REÎNFIINȚAREA EPISCOPIEI MARAMUREȘULUI ȘI VIOLENȚELE UNIATE

Hotărârea dreaptă a guvernului român prin care a fost reînființată episcopia Maramureșului, a fost întâmpinată cu simpatie și s'a bucurat de o largă publicitate în presa românească. Până și „Unirea" blăjană (Nr. 31 din 31 Iulie a. c.), a binevoit — spre surprinderea noastră — să publice în întregime istoricul act al stăpânirii. Cu ce scop? Asta o ghicești cât ce dai ochi cu uriașul titlu „Crimă națională" *din numărul amintit: ca să-și deșerteze — a câta oară? — toată înverșunata ură cu ai cărei clăbuci veninoși această cătrănită foaie a mitropoliei române (?) — unite de Blaj și Târnave ne stropește odată pe săptămână.*

Cunoaștem tonul!.. Căci nu-i zi lăsată de Dumnezeu în care să nu simțim cum se canonește să se facă auzit. Ne îndoim totuși că el mai poate impresiona pe altcineva în afară de nefericitul cler uniat condamnat să-l înregistreze și să-l aplaude oficial. Articolul în chestiune însă le întrece pe toate. Când îl isprăvești de citit, constați nu fără un sentiment de compătimire pentru cel ce l-a scris, că posibilitățile vrășmășești ale „Unirii" sunt inepuizabile. Atât! Încolo, această „facere" a belicosului monitor târnăvean nu reprezintă nici o valoare, oricâtă bunăvoință a-i dovedi în examinarea acelor explosive și „subversive" afirmații cari vreau să fie... argu-

mente. Autorul — ca şi întreg cinul uniat din gălăgiosul orăşel dela îmbucătura Târnavelor — a fost vârât în panică de hotărârea guvernului român. Ori omul, „la panică", îşi pierde cumpătul (dacă l-a avut), îşi pierde memoria, îşi pierde controlul simţurilor şi închipuindu-şi că-i grozav, îşi mută vulgarele neputinţe din ţarcul dosnic al „telefonului" în fruntea arătoasă a foii. Luaţi şi citiţi — ca să vă convingeţi că nu-l nedreptăţim. Şi apoi, vă veţi întreba cu noi, scârbiţi şi indignaţi, cum aţi putut înghiţi până la capăt acel bulgăr de ură, falsuri şi ameninţări aşternute pe hârtie şi — culmea — netemperate de foarfeca cenzurii sau de vreun paragraf al legii alarmismului.

Să ne oprim puţin!..

Reînvierea episcopiei Maramureşului — cerută mereu de douăzeci de ani încoace de mitropolia Ardealului, cerută în fiecare an de episcopia Vadului, Feleacului şi Clujului, cerută de toate congresele F.O.R.-ului, cerută de toţi viii şi morţii noştri, decretată printr'o decizie ministerială perfect legală, dat fiind faptul că Corpurile legiuitoare se aflau în vacanţă şi sancţionată ulterior prin decret legal — e „combătută" de nervosul autor al monstruosului articol amintit cu „argumente" ca acestea: ea a fost hotărâtă „în plină vară", când canonicescul Blaj amurte şi se recrează; „fără nici un fel de pregătire a opiniei publice pentru aşa eveniment", dacă „opinia publică" inseamnă un snop de clerici uniaţi desrădăcinaţi din solul românesc de şcoala papistaşe; „s'a făcut în pripă, ca nu cumva să poată fi împiedecată de oamenii cu scaun la cap*" (citeşte: uniţii); „guvernul a fugit de Parlament", guvernul „este complicele conştient al Sibiului în acţiunea lui de desfiinţare a Bisericii noastre unite cu Roma" (asta cu litere grase), pentru cari închipuite vini îl „sapă" cu una din acele insinuări perfide cum numai ei ştiu face (n'a putut aştepta „nici chiar sosirea în ţară a M. S. Regelui") şi-l ameninţă cu vizibile sancţiuni electorale: fapta lui „va deschide, credem, ochii tuturor fiilor bisericii noastre cari se găsesc în tabăra acestor periculoşi prigonitori (partidul liberal) ai noştri", ca să dezerteze la naţional-ţărănişti bunăoară — complectăm noi.*

Din violent şi agresiv, al lor răsvrătit şi alb de spume luptător devine deadreptul ... „instructiv" când îşi aşterne pe hârtie ignoranţa (ori reacredinţa?) în ale istoriei: episcopia Maramureşului „nu are nici o îndreptăţire"; „se implântă sediul acestei eparhii în Maramureş, bine ştiindu-se (?) că acolo, de veacuri (?!), e o regiune complect unită şi care ..." o scot a fi fost unită mai 'nainte de-a fi fost ruptă de „vânătoarea sufletească" (I. Lupaş) a Habsburgilor din trupul Ortodoxiei româneşti. Apoi cu „îndreptăţirea" asta stăm aşa: episcopia reînviată e episcopia **legiuită** *a Maramureşului; ea nu s'a* înfiinţat *acum, ci s'a* reînfiinţat, *pecând cea uniată — înfiinţată în mod abuziv prin cel mai patent abuz comis în viaţa politică a României întregite —Concordatul — a uzurpat acest nume; ea e*

episcopia Băii-mari sau, dacă vreţi, episcopia **ne-legiuită** *a Maramureşului. S'a înţeles?*

Dela falsificare, articolul pomenit trece la „înduioşare“ când ne vorbeşte de nişte „bine cunoscute patimi“ ale bisericii unite din trecut. Cari? Curată obsesie şi şmecheră confuzie... Să te craceşti, nu altceva.

Iar dela falsificare şi „înduioşare“, trece la intimidare şi ameninţare. Vechea metodă uniată. „Singurul păgubaş rămâne neamul“ — agită nervos degetul cătrănita „Unirea“. „Va trebui să treacă peste el noui valuri ale răsboiului de ură şi învrăjbire confesională“, al cărui autor este făcut — de ce?... şi de când?... — statul român. E un mod infam de-a arunca vina asupra altuia şi de-a călca în picioare un adevăr clar ca lumina zilei: răsboiul confesional, de care vorbeşte cu prefăcută părere de rău „Unirea“, a început la 1700; el merge paralel cu această unire şi nu se va sfârşi decât în ziua cea mare a ruperii peceţilor cari ţin spânzuraţi între Roma papală şi slabele palpitaţii de simţire românească ce mai viază intru ei, pe tot mai înstrăinaţii noştri fraţi uniţi.

In lupta feroce de învrăjbire a unui neam sfâşiat de tâlharii sufletului românesc, „Unirea“, care i-a anunţat o nouă fază, şi-a câştigat până acum un aliat: e surata ei mai serioasă, revista blăjană „Cultura creştină“ (vezi colecţia a. c. pag. 507—508), aceeaşi revistă care tipăreşte altădată articole de fond împotriva violenţei.

Blajule, Blajule, bagă sabia ta 'n teacă; căci tot cel ce scoate sabie, de sabie va pieri.

GRIGORIE T. MARCU

MIŞCAREA LITERARĂ

I. Lupaş: ISTORIA UNIRII ROMÂNILOR (Colecţia „Cartea Satului" Nr. 18); Editura Fundaţiei Culturale Regale „Principele Carol", Bucureşti, 1937; 406 pagini; Preţul Lei 30.

Vara aceasta mi-a căzut întâmplător în mână textul unui hrisov pe care un preot de legea noastră îl întocmise pentru piatra fundamentală a unei biserici ortodoxe. Printre alte, textul acela conţinea o precizare admirabil stilizată. Acest sfânt locaş s'a zidit — se spunea acolo — în anul cutare „dela *reînfiinţarea* României".

Veţi admite cred, prea bucuros, cu mine, că cele ce s'au săvârşit minunat în viaţa neamului nostru la 1918, nici nu se puteau exprima într'un chip mai nimerit şi mai norocos decât acesta. Căci dincolo de hotarele vremelnice pe cari ni le-au impus cu sila, dealungul vremii, asupritorii noştri, dincolo de înfăţişarea jalnică a sfâşiatei Dacia felix de odinioară, în cugetele tuturor Românilor risipiţi deodată cu brazda pe la atâtea uşi străine, stăruia puternică năzuinţa — povăţuită de instinct — spre împreunarea laolaltă a mădularelor României eterne din gândurile lor. Era acesta singurul bun în care treceau înfăşurate prin astă lume generaţiile dinainte de 1918, singura şi suprema justificare a existenţei românismului sub soare.

Viaţa unui popor, ca şi viaţa unui om, are un punct central dela care pleacă, la care se'ntorc şi în jurul căruia se grupează toate nădejdile lui şi toate strădaniile comandate de aceste nădejdi. Ziceţi-i „scop" sau „ideal" sau oricum vreţi acestei probleme de viaţă ce se rezolvă totdeauna cu atâtea trudnice osteneli, cu atâtea opinteli voiniceşti — în istoria neamului nostru ea se chiamă lupta pentru reînfiinţarea României rotunde. Întreagă istoria noastră e plină de această idee şi de salturile superbe cari au încercat s'o întrupeze. Ea a angajat cele mai bune energii ale trecutului nostru şi tot în slujba ei va trebui să cheltuim acum şi pururea toată româneasca noastră vlagă. Fără această idee, istoria Românilor nici nu poate fi înţeleasă. Istoria Românilor şi ideea unirii Românilor sunt două membre ale aceleiaşi ecuaţii. Istoria Românilor, întreagă, este povestea măreaţă, — toarsă din caierul vremii cu o statornicie mai trainică decât veacurile — a reînfiinţării României. Când scrii această istorie, trebue să laşi să se topească toate faptele mărunte în torentul de lavă al acestei idei a unirii Românilor, trebue să distingi accesoriul de esenţial. Numai în chipul acesta isbuteşti să clădeşti o operă de concepţie şi de pur adevăr.

Cititorul unei asemenea opere, va trebui să se simtă necontenit spânzurat pe piscul acestei idei care guvernează întreagă istoria

noastră; dealurile şi văile şi câmpiile infinite ca aurul lanurilor româneşti în miez de vară, trebue să-i zacă la picioare.

Câţi n'am dorit oare — şi cu cât dor — cartea care să-ţi pue la'ndemână povestea neamului nostru împletită pe axa, pe osia esenţialului istoriei românilor, cartea care să te înveţe şi să te instruiască totodată, cartea care să-ţi umple mintea şi să-ţi încălzească inima, cartea pe care s'o ceteşti cu svâcniri de inimă şi cu tâmple fierbinţi.

O asemenea carte dorea să aibă şi Regele Românilor şi s'o pună la'ndemâna poporului Său prin fundaţia culturală care-i poartă augustul nume. Ochiul ager al Regelui căuta în codrul savanţilor noştri pe învăţatul care s'o scrie după gândul Său când, într'un moment de fericită inspiraţie — de cari Voevodul culturii româneşti are multe — s'a oprit asupra dlui profesor universitar Dr. Ioan Lupaş. Eminentul academician, căruia dorinţa regală i-a fost împărtăşită acum trei ani, a înţeles această dorinţă după cuviinţă, „ca o poruncă ce se cerea neapărat împlinită", şi a pornit s'o împlinească, cu competenţa şi tragerea de inimă pe cari i le cunoaşte toată obştea românească. Astfel încât, în vara aceasta, „Istoria Unirii Românilor", un volum impunător de peste 400 de pagini, ornat cu o reproducere în culori după o pânză simbolic aleasă (Intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia de D. Stoica) şi cu multe alte chipuri şi vederi generos risipite pe cele 52 planşe în hârtie fină de ilustraţii, a fost pusă în librării pe un preţ surprinzător de modest.

Cartea pe care Majestatea Sa Regele Carol II a dorit-o pentru poporul Său, dl prof. Lupaş s'a străduit s'o scrie pe înţelesul tuturor. Şi a isbutit. Uşor. Căci dsa, pe lângă uşurinţa şi claritatea cu care-şi redactează cele mai pretenţioase lucrări — chiar şi'n cărţile de ştiinţă aspră ale dsale n'ai să găseşti o frază canonită oricât te-ai... canoni — mai este şi un neîntrecut popularizator dublat de un povestitor fermecător. Aceste calităţi — alăturea de alte însuşiri pe cari le vom sublinia îndată — l-au ajutat pe dl prof. Lupaş să ne dăruiască o carte de-o neîntrecută frumuseţe, o carte care te vrăjeşte.

Scrisă „pe înţelesul tuturor", cea mai proaspătă lucrare a dlui prof. Lupaş e totuşi aşa fel alcătuită încât poate să satisfacă şi pretenţiile celui mai exigent intelectual. In cursul lecturii ei, oricine va putea observa, printre alte, priceperea cu care autorul îşi alege şi sortează evenimentele istorice, mărturiile cu cari le însoţeşte şi tencuiala argumentelor personale cu cari încheagă laolaltă cărămizile acestei splendide construcţii, precum şi iscusinţa cu care ştie să grupeze faptele asemenea într'un mod simplu şi atrăgător. Iată câteva exemple culese la întâmplare (invitând pe cetitor să le desluşască şi cântărească folosul):

„La 1 Aprilie 1866 (ziua de Paşti) Brătianu a telegrafiat lui Ioan Bălăceanu, agentul diplomatic al României la Paris: Carol de Hohenzolern primeşte Coroana fără condiţii...."

„Şi Ştefan cel Mare fu ales în Joia Paştilor 1457..., pentru cea mai glorioasă domnie a Moldovei, timp de 47 ani. O întâmplare vestitoare de bine. Carol avea să domnească chiar ceva mai mult: peste 48 ani" (p. 286). Sau:

„Intâmplându-se moartea lui Alexandru Cuza în acelaşi an (1873) cu a lui Napoleon III şi cu a lui Andrei Şaguna, aceste trei nume cu răsunete prelungite în istoria Românilor au fost aşezate alături într'un ziar din sudul Carpaţilor care scria că anul 1873 a fost „anul lacrămilor". Napoleon, Cuza şi Andrei Şaguna în jumătatea întâia a acestui an trecură la eternitate: trei uriaşi luptători pentru Români şi românism..." (p. 281).

Remarcăm cu deosebită satisfacţie dreptatea pe care o face „istoricul" I. Lupaş în această lucrare, ortodoxiei româneşti şi rolului — netăgăduit: mare şi hotărâtor — pe care l-a jucat Biserica noastră în viaţa neamului românesc, adică în istoria unirii Românilor. Aici se vede mai bine ca'n oricare alt compartiment al lucrării, câtă dragoste de adevăr l-a călăuzit pe preţuitul autor în alcătuirea ei. Şi noi, în ce priveşte Biserica, atâta aşteptăm dela ceice judecă trecutul la masa lor de lucru: să spună adevărul de care nu ne înfricoşăm şi nu ne ruşinăm niciodată. Dl prof. Lupaş nu se lasă târât în eroarea în care cad bunăoară atâţia istorici bisericeşti apuseni, oameni cu renume, cari fie orbiţi de anumite rancune confesionale (unii romano-catolici), fie din dispreţ sau lipsă de informaţii (unii protestanţi), în lucrări impunătoare, dedică un spaţiu revoltător de redus istoriei vremurilor mai noui a Bisericii răsăritului. Dar dl prof. Lupaş se fereşte şi de cealaltă extremă: nu exagerează meritele Bisericii noastre în viaţa neamului. Dsa merge pe făgaşul adevărului, călăuzit de simţul proporţiilor.

Incă multe alte lucruri — cari de cari mai bune — s'ar mai putea spune despre cartea celor trei uniri a Românilor, cari dacă s'ar scrie n'ar mai încăpea aici. Cu câtă sclipitoare înţelepciune e cugetată şi alcătuită bunăoară secţiunea despre „temeiurile unirii Românilor"... Ea ar trebui învăţată de rost de orice român bun.

Pentru preotul ortodox, căruia i-o recomandăm călduros, cea mai proaspătă lucrare a dlui prof. Lupaş e ceva mai mult decât un volum care se aşază în raft lângă celelalte: o carte de predici inundate de simţire românească.

GRIGORIE T. MARCU

ANUARUL ACADEMIEI TEOLOGICE „ANDREIANE" XIII. 1936—1937. Publicat de *Dr. D. Stăniloae*, Rector. Sibiu, 1937.

Pe lângă datele statistice şcolare, cuprinde trei studii datorite părinţilor profesori Dr. Nicolae Terchilă, Grigorie T. Marcu şi studentului teolog Gh. Malene.

In *Factorii învăţământului religios*, P. C. păr. N. Terchilă ne prezintă un studiu de sinteză, luminoasă ca formă şi judicioasă ca fond. Intre factorii principali ai învăţământului catihetic, — familia, biserica şi statul, — se cere o colaborare armonică.

Preotul catihet este părintele unei mari familii de copii. Calitățile lui sunt cele ale unei personalități religioase: să fie împodobit cu înțelepciune și dragoste creștină, să fie om de rugăciune, de voință, cu viață morală nepătată și să nu uite că „scopul catehizării e viața cea nouă în Hristos".

Biserica e chemată să formeze, prin catehizare, creștini convinși, cu ajutorul cunoștințelor istorice și dogmatice și mai ales prin participarea regulată la serviciile divine, creștini cari își împlinesc cu sfințenie datoriile față de biserică.

Prima școală e familia. Exemplele bune și practicile religioase ale părinților imprimă peceți neșterse în sufletele copiilor.

Statul e dator să dea bisericii, în opera catehizării, mână liberă, căci numai așa poate să-i formeze caractere creștine și cetățeni desăvârșiți.

Din domeniul teologiei practice, păr. Grigorie T. Marcu ne ridică în sfera teologiei pure, prin studiul biblic-teologic — nou la noi — despre *Mistica paulină*. Esența misticei este unirea omului cu Dumnezeu. Teologia sf. ap. Pavel este cristocentrică. Apostolul trăește „în Hristos" și prin Hristos cel mort și înviat, în Dumnezeu. Expresiile iubite și atât de repetate: a fi în Domnul, a trăi în Duh, a viețui în Hristos, cuprind întreg miezul și originalitatea misticei pauline.

Tot o sinteză cuprinde și conferința studentului Gh. Malene despre „preotul de eri, de azi și de totdeauna", cu alte cuvinte despre misiunea sacramentală, apostolică și culturală a preotului.

IL. V. FELEA

G. M. Ivanov: RODURI DIN CÂMPUL EVANGHELIEI; Colecția „Cărțile Vieții", editată de P. Sf. Episcop *Nicolae Colan* al Clujului; Cluj, Tipografia eparhială, 1937; IV+140 pag.: Prețul Lei 45.

Oricine a cunoscut zelul cărturăresc al învățatului vlădică al Clujului din anii strălucitelor Sale osteneli dela Sibiu, putea presupune că P. S. Sa nu va fi putut să se deslipească de această nobilă pasiune nici după ce și-a mutat excepționalul talent și strălucita pricepere în ale scrisului pe culmea gloriosului scaun episcopesc al Vadului, Feleacului și Clujului. Intr'adevăr, n'a trecut nici un an de zile dela înscăunarea Sa și iată că P. Sf. Episcop Nicolae vine și ne întărește această presupunere cu un prim și elegant volum al colecției inaugurate recent. Adversar declarat și temut al scrisului impur al unor „mercenari ai condeiului" cari „amenință tot mai mult sănătatea sufletească a neamului și'n chip osebit a tineretului nostru", P. Sf. Episcop Nicolae vrea să facă operă constructivă cu cărțile cari vor vedea lumina tiparului în „Cărțile Vieții". Și o va face. Cu râvna exemplară și cu entuziasmul vibrant pe cari i le cunoaștem.

Deocamdată, ne îmbie mănunchiul „rodurilor" iscusitului publicist dl G. M. Ivanov, un mirean îndrăgostit până la identificarea cu

ea de înțelepciunea Cărților Sfinte pe care constați cu bucurie, în decursul lecturii, că a ispitit-o îndelung și adânc.

Acestui volum îi vor urma altele. Firește nu toate de cuprins religios, dar toate scăldate în baia credinței, judecății și simțirii religioase și în a purității morale, care singură e în stare să frăgezească sufletul și să-i împrumute puteri nebănuite — spune P. Sf. Sa în prefață.

Așteptând pe celelalte, noi salutăm și recomandăm cu bucurie această nouă dovadă a strădaniilor cărturărești ale marelui om de inimă care-i episcopul cărturar dela Cluj.

GRIGORIE T. MARCU

Dr. Lazar Iacob: BISERICA DOMINANTĂ ȘI EGALA INDREPTĂȚIRE A CULTELOR. Tip. Diecezană, Arad, 1936.

Titlul lucrării raportat la cuprins reprezintă o vădită ironie. Căci examinând sub toate aspectele raportul dintre biserica dominantă a statului român și confesiunile minoritare, rezultă că în țara românească cultele minoritare sunt dominante și biserica ortodoxă este minoritară.

Intâi de toate dominanța bisericii ortodoxe e numai „onorifică în ierarhia cultelor din țară". Cu alte cuvinte este iluzorie, falsă, fictivă, echivocă. Căci autonomia ei e restrânsă prin dispozițiuni ministeriale și prin legi cari s'au votat și se vor mai vota de parlament, în vremea ce cultele minoritare își reglementează afacerile lor spirituale, administrative, culturale și financiare după o autonomie care sfidează. Exemple sunt destule. Citâm numai unul: Invățământul catolic e confesional, se conduce după regulamente proprii, își alege liber profesorii și e plătit de statul român. Cel teologic ortodox este departe de această autonomie, căci în conducerea Facultăților de Teologie, nici un episcop, nici un mitropolit, nici patriarhul, nici Sf. Sinod „nu au nici un cuvânt" (p. 24—26).

Ce să mai spunem despre situația materială și tratamentul din partea ministerelor față de biserica „dominantă"... In general „rămâne faptul bine constatat, că biserica ortodoxă — în raport cu celelalte culte — nu numai că nu este dominantă, dimpotrivă este la urma tuturor cultelor din țară" (p. 48).

Constatarea e tristă și e veche. E istorică. Ar fi de dorit ca cel puțin după interesantele și documentatele studii ale dlor profesori univ. L. Iacob, O. Ghibu, și alții, factorii competenți ai statului român să se trezească și să definească odată precis contururile politicei religioase a României.

Dr. Lazar Iacob, prof. la Universitatea din Cluj: POLITICA SCAUNULUI PAPAL. Capitol introductiv la istoria concordatelor postbelice. Cluj. Ed. Ardealul 1936.

Dela 1922 politica concordatară a papalităţii reprezintă o epocă de înflorire. Cauzele cari au determinat-o sunt: proclamarea infailibilităţii papale ca dogmă în sinodul dela 1870 — în urma căruia papa se consideră ca monarhul absolut al lumii, consacrarea statului papal prin codificarea dreptului canonic, consolidarea papalităţii prin diplomaţia nunţiilor şi prin vizitele unor suverani europeni, prin concordate şi acorduri cari culminează în împăcarea dintre Vatican şi statul italian.

Este de remarcat că în toate aceste acţiuni, catolicismul a ştiut să înfrângă principiul suveranităţilor naţionale într'o vreme când statele europene treceau prin greutăţile refacerilor de pe urma războiului mondial. Pe măsura consolidării lor interne însă, nu sunt excluse viitoare conflicte. Franţa singură a reuşit să-şi menţină cu Vaticanul un contact exclusiv politic-diplomatic, refuzând nunţiilor contactul cu episcopatul francez chiar şi atunci când el este ... catolic.

Pr. IL. V. FELEA

Dumitru Călugăr: HRISTOS ÎN ŞCOALĂ, vol. I, ediţia *II*; (Seria didactică) Sibiu, Tipografia Arhidiecezană, 1937; VIII+536 pag.; Preţul legat 220 Lei.

Ediţia I a acestui excelent manual al catehetului ortodox pentru şcoala primară, s'a epuizat într'un timp record. Asta a însemnat cea mai elocventă preţuire a iscusinţei cu care fusese alcătuit. Peste o mie de cereri venite din toate părţile ţării ne mai putând fi satisfăcute, Consiliul arhiepiscopesc ort. rom. din Sibiu a poftit pe harnicul autor să pregătească o nouă ediţie. Ceeace a şi făcut, ţinând seamă de toate observaţiile pe cari le-a găsit juste şi aducându-i îmbunătăţirile cuvenite.

Acestei lucrări valoroase care cinsteşte Sibiul ortodox, îi dorim aceeaşi bună primire.

Preot *Ioan Broşu*, protoiereu onorar: AMINTIRI DIN VIAŢA PREOŢEASCĂ adunate şi scoase la iveală după o păstorire de peste 50 ani; Braşov, Tipografia „Astra", 1936; 120 pag., Lei 40.

Cartea venerabilului nostru paroh din Braşov-Dârste, vrea să fie o monografie complectă a parohiei pe care o păstoreşte cu cinste de mai bine de-o jumătate de veac, combinată cu un mănunchiu de experienţe pastorale interesante şi folositoare mai ales pentru preoţii tineri. Reţinem un amănunt: stăm în faţa unei vechi parohii ortodoxe, ale cărei începuturi, după documentele consultate de autor, urcă până la anii 1500—1600.

Părintele Broşu n'a cruţat deloc clişeele. Aşa încât istoria scrisă e întregită la tot pasul de o istorie ilustrată. Ceeace sporeşte interesul cu care citeşti cartea.

GR. T. M.

CRONICĂ

NOUL EPISCOP AL ARMATEI. După trecerea la cele vecinice a regretatului episcop Dr. Ioan Stroia, Sf. Sinod al Bisericii României a procedat la îndeplinirea formalităţilor legiuite pentru complectarea vacanţei dela Alba-Iulia. In acest scop, a ales dintre mai mulţi aspiranţi, o listă de trei candidaţi: I. P. C. Sa Arhim. Iuliu Scriban, profesor la facultatea teologică din Chişinău, I. P. C. Sa Arhimandritul Partenie Ciopron de pe lângă mitropolia Moldovei şi P. C. Preot A. Angelescu, dela Galaţi. Un număr însemnat de voturi a obţinut şi P. C. Sa Prof. Virgil Nistor, consilier arhiepiscopesc în Sibiu. Dintre aceştia Ministerul apărării naţionale a recomandat M. Sale Regelui, spre numire, pe I. P. C. Arhim. Partenie Ciopron.

Noul episcop al armatei a participat în mod activ la războiul cel mare, fiind rănit în celebrele lupte dela Oituz. Intrat în monahism cu zestrea unor alese însuşiri pentru această viaţă de aspre renunţări şi cu o dragoste nepotolită faţă de carte, îşi încoronează studiile teologice la facultatea de teologie din Cernăuţi, unde a luat licenţa şi doctoratul în teologie cu mare laudă. Răposatul mitropolit Pimen al Moldovei, care l-a apreciat şi sprijinit după cuviinţă, l-a chemat apoi lângă sine, făcându-l unul dintre cei mai apropiaţi şi mai devotaţi colaboratori ai săi. Printre alte însărcinări, păr. Arhim. P. Ciopron a avut şi pe aceea de exarh al mănăstirilor Moldovei.

Om de concepţii severe şi teolog de frumoasă cultură, noul episcop al armatei va cinsti cu demnitate şi prestigiu scaunul de inspector al clerului militar din glorioasa Alba-Iulia.

EPISCOPIA ORTODOXĂ A MARAMUREŞULUI a fost chemată la viaţă, cu data de 1 Iulie a. c., de-o deciziune a consiliului de miniştri luată în 14 Iulie a. c., publicată în „Monitorul Oficial" nr. 167, din 23 Iulie a. c. şi sancţionată prin Inaltul decret regal nr. 2971 din 21 August a. c. Sediul ei va fi în Sighet. Ea va cuprinde protopopiatele Sighet şi Baia-mare, din eparhia Clujului şi protopopiatul Satu-mare, din eparhia Orăzii. Mitropolia Bucovinei — a cărei sufragană este noua episcopie — ia asupra sa toate cheltuelile necesare înfiinţării şi funcţionării episcopiei Maramureşului până la 1 Aprilie 1938, când urmează a fi prevăzute în bugetul Statului. Deocamdată, a fost numită o comisiune, în frunte cu P. C. consilier episcopesc Dr. Sebastian Stanca dela Cluj, care să facă pregătirile necesare, iar mitropolia Bucovinei a hotărît să construiască în cel mai scurt timp, din fondurile sale proprii, reşedinţa şi catedrala episcopească din Sighet, precum şi zece biserici în cele mai populate parohii ortodoxe maramureşene.

Guvernul dlui Gh. Tătărescu, care a întărit brâul nostru de apărare națională dela fruntariile de nord ale țării cu o nouă redută, înscrie cu laudă la activul realizărilor sale o mare faptă românească.

UNIVERSITATEA POPULARĂ „NICOLAE IORGA“ DELA VĂLENII DE MUNTE A ÎMPLINIT TREI DECENII. In vara aceasta, ctitoria dela Vălenii de Munte a marelui răscolitor de suflete dl Prof. Nicolae Iorga, a ajuns la capătul alor treizeci de ani de luptă pentru cultură și românism. Evenimentul a trecut mai puțin băgat în seamă decum ne-am fi închipuit. Asta, pentrucă așa a vrut uriașul nostru învățat, care n'are răgaz să-și îngădue luxul unui popas cu cuvântări protocolare și telegrame omagiale atâta vreme cât încă nu și-a împlinit „curgerea“ vieții sale.

La temelia școlii dela Vălenii de Munte zace o credință din îndeplinirea căreia personalitatea extraordinară a dlui Profesor Iorga și-a făcut o misiune. Acolo — mai cu seamă acolo — a fost pregătită sufletește marea victorie românească din 1918. Toate torentele puternicei lupte pentru cultură și românism purtate la Vălenii de Munte, s'au întâlnit în albia acestei biruințe care nu poate fi înțeleasă ignorând acel modest târgușor transformat de voința și geniul unui om într'un centru de mâna întâi pentru educarea tuturor păturilor societății românești.

In România visată de ea, rolul școalei dela Vălenii de Munte nu s'a sfârșit. Ea luptă pentru consolidarea a ceeace a construit. „Voiu încerca în primul rând — spunea dl Prof. Iorga în cuvântarea de deschidere a cursurilor din vara aceasta belșugului de conferențiari și cursiști români și străini — să vă arăt îndreptățirea însăși a acestor cursuri, cari au ca menire *educarea morală și națională a tineretului*“. Și ceva mai departe: „Nu e liber cineva să-ți ia banii din buzunar și lucrurile din casă, dar a umbla cineva cu sufletul nostru e mult mai primejdios decât să ne umble în buzunar“.

Pe calea viforoasei sale vieți — pe care i-o dorim cât mai lungă — gândurile noastre îl însoțesc pe dl Prof. Nicolae Iorga cu un românesc: Doamne ajută-i!

CONGRESUL BISERICESC DELA OXFORD. Sub semnul conferinței dela Stockholm, care a izbutit să desvolte un spirit de strânsă colaborare și de apreciere reciprocă între bisericile creștine, în ziua de 12 Iulie a. c., s'a deschis în celebra cetate universitară engleză Oxford „congresul creștinismului practic“ pe care l-am anunțat din vreme. Au participat peste o mie de delegați, reprezentând 45 de națiuni din lumea întreagă. Romano-catolicii și delegații bisericilor protestante din Germania nu s'au prezentat. Bisericile ortodoxe de Răsărit au fost reprezentate de o trupă impunătoare de delegați: mitropolitul Ghermanos al Tiatirei, ca reprezentant al patriarhiei de Constantinopol și de Ierusalim, mitropolitul Siriei, fostul mitro-

polit Visarion al Albaniei, mitropolitul Ştefan din Bulgaria, mitropolitul Nicolae al Akumului, ca reprezentant al patriarhiei de Alexandria, prof. Amilcar Alivizatos şi P. Braţiotis dela Atena, pr. Bulgakoff, Vâşeslavcev, Zencovschi, Zernov dela Paris, arhim. Constantinidis, superiorul capelei ortodoxe greceşti dela Londra, părintele arhim. Iuliu Scriban, d-nii prof. V. Gh. Ispir, Şerban Ionescu, pr. Fl. M. Gâldău, dela biserica Domniţa Bălaşa şi dra Adina Iliescu din Bucureşti.

In cuvântarea de deschidere a lucrărilor congresului, arhiepiscopul de Canterbury, care conducea desbaterile, vorbind despre bisericile creştine cari s'au străduit să colaboreze în spirit de înfrăţire a popoarelor prin biserică, spune că singură biserica romano-catolică n'a vrut să facă nimic în direcţia aceasta.

Desigur că niciodată biserica creştină n'a fost mai minată ca astăzi. Dar în loc să stăm cu braţele încrucişate şi să plângem după timpurile trecute, e mult mai sănătos ca biserica să ia o atitudine faţă de problemele grele cari o frământă şi să-şi spună răspicat punctul ei de vedere. Oricari vor fi rezultatele acestui congres, ele trebuesc aduse la cunoştinţa lumii întregi şi mai ales sădite în sufletele acelora care mărturisesc pe Hristos.

Singura forţă care poate să înlăture toate încercările de distrugere a bisericii lui Hristos şi care poate să scape omenirea aceasta dela peire este reînvierea acelui duh creştin, care a creiat biserica lui Hristos — a spus primatul Angliei.

Primul referat luat în discuţie de plenul congresului, privitor la „Biserică, Naţiune şi Stat faţă de problemele economice", aşa cum a fost prezentat atât în secţia tineretului, cât şi a congresului, a întâmpinat numeroase desaprobări din partea delegaţiilor ortodoxe şi anglicane.

In acelaş timp s'a vânturat ideea creării „unui consiliu universal, care să fie unicul glas autoritar al întregului creştinism nepapistaş", cum s'a exprimat unul din leaderii acestei propuneri. Acest consiliu urmează să fie compus din 200 de reprezentanţi ai celor două organizaţii „Faith and Order" (Credinţă şi Organizaţie) şi „Life and Work" (Creştinismul practic), care să contopească aceste două organizaţii şi să hotărască nu numai în chestiunile de ordin practic, dar şi asupra chestiunilor de ordin dogmatic. Deoarece asupra chestiunilor de ordin dogmatic şi canonic nu se pot pronunţa decât sinoadele bisericilor ortodoxe naţionale, cari stau în directă legătură cu Patriarhia dela Constantinopol, delegaţia română, prin dnii prof. V. Gh. Ispir şi Şerban Ionescu dela facultatea de teologie din Bucureşti, a înmânat o declaraţie prin care se precizează că delegaţia română se găseşte în imposibilitate de a aproba această propunere, deoarece numai Sf. Sinoade ale Bisericilor ortodoxe au căderea să se pronunţe pro sau contra. Această declaraţie a fost semnată şi de pr. Fl. M. Gâldău şi pr. Victor Popescu, ca reprezentanţi ai tineretului, părintele arhim. Scriban ne mai fiind în Oxford.

Punctul de vedere al delegaţiei române a fost împărtăşit de toate delegaţiile ortodoxe, afară de cea bulgară şi rusă, precum şi de delegaţiile bisericii anglicane şi a celei episcopaliene din America.

Aceasta dovedeşte încă odată utilitatea prezenţei unei delegaţii a Bisericii noastre ortodoxe în asemenea ocaziuni, spre a exprima punctul de vedere al Bisericii ortodoxe în chestiuni cari o privesc îndeaproape şi cari, dacă nu reuşeşte să le zădărnicească sau zăgăzuiască la timp, pot să-i creeze mari greutăţi mai târziu.

Delegaţia română a făcut peste tot o impresie excelentă, mai ales că, în urma vizitei a I. P. S. Patriarh în Anglia, anul trecut, toată lumea are ochii aţintiţi asupra noastră. Ea a luat parte activă la toate discuţiile şi a adus contribuţii însemnate, susţinând cu tărie punctul de vedere ortodox. Aşa bunăoară părintele Fl. M. Găldău, în secţiunea care a discutat raportul dintre „Biserică şi Stat", a demonstrat că singura doctrină compatibilă cu naţiunea şi statul modern este Ortodoxia, ca religiune unică a naţiunii şi a statului. Aceasta pentrucă Ortodoxia: *a)* oferă idei sociale perfecte şi veşnice; *b)* nu face o politică a intereselor ei proprii şi deci nu vine în conflict cu proprii ei credincioşi şi *c)* recunoaşte suveranitatea statului.

Creştinismul actual, spune părintele Gâldău, fărămiţat din nefericire în atâtea ramuri mari şi mici, trebue unificat cu orice preţ, pentru realizarea poruncii Mântuitorului Hristos de a „fi o turmă şi un păstor". Această unificare nu se poate face în jurul romano-catolicismului, din cauza politicii făcute de Vatican şi nici în jurul protestantismului, din cauza prea marei deformări a adevăratului creştinism. Unificarea creştinismului poate şi trebue să se facă în jurul ortodoxiei naţionale, care va trebui să trezească în noi spiritul contopirii fireşti, iar nu forţată.

In secţiunea care a discutat problema „Biserica, Statul şi ordinea socială", purtătorul de cuvânt al ortodoxiei româneşti a fost învăţatul părinte Arhim. Scriban, iar la discuţia raportului „Biserica creştină şi relaţiile internaţionale" dl prof. V. Gh. Ispir. Intre timp, păr. Fl. M. Găldău a conferenţiat la Londra despre „Biserica ortodoxă română faţă de problemele sociale".

Bisericii protestante din Germania, care n'a putut participa la desbateri, congresul i-a trimis un mesaj de simpatie. Lipsa romano-catolicilor a fost aspru criticată.

Asupra rezultatelor congresului, sperăm să revenim.

✲

CONCORDATUL JUGOSLAV, negociat şi semnat de guvernul Jeftici încă din 1935, a fost depus de guvernul Stoiadinovici, în vara aceasta, pe birourile Skupcinei care, după lupte violente şi după repetate şi disperate apeluri ale primului ministru la spiritul de disciplină al majorităţilor, l-a ratificat cu 166 voturi pentru, faţă de 128 voturi contra.

Biserica ortodoxă a Jugoslaviei, de teama căreia concordatul bucluca a zăbovit vre-o doi ani prin birourile ministerelor, a luptat cu o rară şi pilduitoare energie contra tentativei papistaşe de-aşi înfige încă un picior în Balcani. Opt miniştri, în frunte cu premierul jugoslav şi mai mulţi deputaţi majoritari favorabili concordatului, sunt pe punctul de-a fi excomunicaţi din biserică. Lupta aprigă a autorităţilor bisericeşti ortodoxe, cu ecouri prelungite în rândurile credincioşilor cari au organizat impresionante manifestaţii de protest în ţara întreagă, a sdruncinat serios situaţia guvernului, punându-l în mare încurcătură. Până şi croaţii catolici s'au rostit împotriva concordatului. Opoziţia ortodocşilor e atât de categorică, încât primul ministru sârb — care la toate întrunirile politice nu vorbeşte altceva decât despre concordat — a trebuit să amâne sine die prezentarea acestui acord la senat.

In Jugoslavia, ţară cu aproape jumătate din populaţie de confesiune romano-catolică, ratificarea concordatului cu Vaticanul întâmpină o atât de demnă şi de categorică opoziţie; pe când în România, acelaş concordat a fost votat „ca pe apă".

E o deosebire — grea ca o mustrare.

† PATRIARHUL VARNAVA AL JUGOSLAVIEI s'a sfârşit din viaţă în 24 Iulie a. c., adică tocmai când biserica soră de peste Dunăre avea mai multă nevoe de luminile şi energia lui ca să poată duce până la capăt lupta dârză pe care a pornit-o împotriva Concordatului dintre guvernul Stoiadinovici şi Vatican.

Patriarhul Varnava a fost una din cele mai valoroase feţe ale Ortodoxiei răsăritene. Studiile teologice tânărul Petre Rosici — cum se numea înainte de-a intra în monahism — şi le-a făcut la Petrograd. A avut o ascensiune vertiginoasă, pe care n'o întâlneşti decât la oamenii excepţionali. Şi el era unul dintr'aceştia. Dupăce a servit câtva timp ca preot al legaţiei sârbeşti din Constantinopol, în 1920 a fost ales mitroplit la Skoplje iar în 1930, patriarh al bisericii ortodoxe a Jugoslaviei. A fost unul din ctitorii Serbiei mari şi organizatorul bisericii sale. Insuşirile sale alese l-au făcut prieten intim al răposatului rege Alexandru şi i-au câştigat un prestigiu considerabil şi o popularitate de invidiat.

Patriarhul Varnava moare tânăr. Avea abia 57 de ani. Adică o vârstă la care alţi ierarhi încep să muncească.

La funerariile sale, Biserica noastră a fost reprezentată de P. Sf. Episcop Vasile al Caransebeşului.

Dumnezeu să-l odihnească în corturile drepţilor şi să-i rânduiască mulţumirea postumă de-a căpăta un succesor care să termine lupta începută de el aşa cum sufletul nefericitului patriarh o cere mereu de dincolo de mormânt.

GR. T. M.

NOTE ŞI INFORMAŢII

CU prilejul măreţului congres al „Oştii Domnului" dela Rusaliile anului acestuia, pe baza statutelor aprobate de Sf. Sinod, s'a constituit următorul comitet de conducere al acestei frăţii misionare a Bisericii noastre:

I. P. Sf. Mitropolit Nicolae al Ardealului, preşedinte de drept; P. Sf. Lor Nicolae al Orăzii şi Vasile, arhiereul-vicar al mitropoliei Ardealului, vice-preşedinţi; Pr. Gh. Secaş, secretar; Pr. Z. Oancea şi Gr. Forsea, secretari ajutori.

In sfatul central au fost aleşi următorii 25 membrii:

Arhim. Scriban, I. Gr. Oprişan, Al. Lascarov-Moldovanu, Pr. I. Gafton, Pr. Gh. Paschia din Bucureşti; dr. Suciu-Sibianu din Braşov; P. Dan, Oradea; Prot. E. Stoica, Sighişoara; Prot. V. Stoicanea, Zărneşti; Prot. A. Nistor, Sf. Gheorghe; Prot. I. Duma, Petroşani; Prot. I. Moţa, Orăştie; Prot. Metodie Popescu, Tg.-Măgurele; Pr. I. Alexandrescu, Şarânga-Buzău; Pr. St. Zidărescu, I. G. Duca-Ilfov; Pr. Bărănescu, Mozăceni-Argeş; Pr. Martinescu, Coşlegi-Prahova; Pr. I. Ionescu, Alexandria-Teleorman; Pr. Gh. Popovici, Ruginoasa-Bala; Ioan Rohan, Sighişoara; înv. I. Popa, Sebeş-Alba; Constantin Ursu, Lăpuşnic-Caraş; Bucur Bloancă, Răşinari-Sibiu; Ioan Binescu, Bucureşti şi I. Suciu, stud. teolog, Sibiu; Prot. Bancea, Caransebeş; Preoţii Il. V. Felea şi Gh. Turicu, Arad; Diac. Dr. Vaşcă, Cluj; I. R. Şerbănescu, pens., Craiova; Preot P. Chtrica, Iaşi; Prot. cons. Burjacovschi, Chişinău; Fr. I. Miron, Orhei; Preot C. Mercheş, Capul Codrului şi D. Acostăchioaiei, înv., Comarna. Casier a fost ales: R. Perian, Sibiu.

Ca organ de control au fost aleşi următorii trei cenzori: Prot. Gh. Maior, Pr. Aurel Nanu şi Diacon Grigorie T. Marcu, din Sibiu.

CONSILIUL arhiepiscopesc ortodox român de Alba-Iulia şi Sibiu, pe baza unei hotărâri a Adunării eparhiale din anul trecut, a deschis un concurs pentru pregătirea unei monografii a Bisericii ortodoxe ardelene pe timpul păstoririi vrednicului de pomenire arhiepiscop şi mitropolit Ioan Meţianu.

Această lucrare va trebui să expună istoria bisericii noastre la sfârşitul dominaţiunii străine de ieri şi opera de rezistenţă românească organizată prin biserica ortodoxă din aceste laturi ale pământului românesc şi prin aşezămintele ei împotriva asupririlor maghiare.

Concurenţii vor înainta Consiliului arhiepiscopesc, până la 31 Decemvrie a. c., planul lucrării şi condiţiunile de executare. Manuscrisul lucrării alese de Consiliul arhiepiscopesc va trebui să fie prezentat acestuia până la 31 Ianuarie 1938. Tipărirea o va face Consiliul arhiepiscopesc. Autorul va primi un onorar corespunzător.

INAINTE cu câţiva ani, Asociaţia clerului ortodox „Andrei Şaguna" secţia Sibiu, începuse să se ocupe cu idea construirii unui cămin preoţesc într'una din numeroasele staţiuni balneare cu cari milostivul Dumnezeu a presărat pământul românesc. Alegerea a căzut pe staţiunea balneară Bazna, din judeţul Târnavamică. Şi-i cât se poate de nimerită. Căci pe lângă eficacitatea băilor sale iodo-saline şi a climei sale blânde, Bazna se mai bucură de reputaţia unei vieţi sobre şi cumpătate, care contrastează atât de vădit cu atmosfera uşuratică a altor staţiuni balneare prefăcute în locuri de petreceri sgomotoase.

In vara aceasta, gândul iniţiatorilor a căpătat trup: căminul preoţesc, impunător şi spaţios, aşezat la un loc de frunte, pe promenada băilor, a fost pus sub acoperiş. Duminecă 25 Iulie a. c., un sobor de preoţi, în frunte cu protopopii Mediaşului şi Târnavei, P. C. Lor I. Crăciun şi Gh. Oprean, au sfinţit temelia noului aşezământ şi au aşezat în zidurile lui hrisovul îndătinat. Solemnitatea aceasta, la care au participat toţi vizitatorii băilor, s'a prefăcut spontan într'o însufleţită manifestaţie ortodoxă românească.

După toate probabilităţile, căminul preoţesc dela Bazna va putea găzdui încă'n vara viitoare pe primii preoţi oaspeţi.

Alăturea de acest aşezământ pentru lecuirea suferinţelor trupeşti, se va ridica un locaş dumnezeiesc pentru trebuinţele duhovniceşti ale localnicilor şi ale vizitatorilor ortodocşi ai băilor. Pentru construirea primei biserici ortodoxe din Bazna — căreia i s'a aşezat şi sfinţit piatra fundamentală Duminecă 1 Aug. a. c. — au ostenit cu o impresionantă tragere de inimă, alături de autorităţile bisericeşti, dnii Dr. V. V. Bidu, directorul medical al băilor, senator E. Munteanu, primarul Baznei, înv.-director Petru Z. Marcu şi alţii.

Fapta lor servească de pildă şi altora.

CU numărul din ziua de Duminecă 25 Iulie a. c., „Pagina Bisericii" din puternicul ziar românesc „Universul", a păşit în anul al patrulea de apariţie. Iată un eveniment care ne bucură sincer. Pornită la drum într'o vreme în care presa de mare tiraj — cu puţine şi onorabile excepţii — dovedea faţă de viaţa bisericească, de problemele şi oamenii ei o atitudine duşmănoasă până la scandal sau cel puţin dubioasă, „Pagina Bisericii" dela „Universul" a înregistrat şi discutat cu obiectivitate şi demnitate toate manifestaţiile Bisericii noastre. Strădaniile ei binecuvântate i-au adus curând răsplata unui prestigiu necontestat în publicistica noastră bisericească. O bună parte din cele mai iscusite condee ale scrisului nostru bisericesc de pretutindenea — alături de harnicii ei redactori Pr. C. Dron şi dl Stelian Jingoiu (Stejin) — se silesc s'o facă pe zi ce merge cât mai corespunzătoare menirii ei. Dumnezeu să le ajute, lor şi ziarului care-o găzduieşte, să fie de pildă şi altor ziare româneşti şi să le îndemne să-şi revizuiască atitudinile pe cari le au — dacă le au — faţă de viaţa biseri-

cească. Deocamdată înregistrăm cu bucurie gestul lăudabil al ziarului „Dreptatea", organul oficial al partidului național-țărănesc, care a înființat decurând o „Pagină a Bisericii". Nădăjduim că ea va fi ceeace trebue să fie.

CÂND am tăiat la răbojul cronicii noastre literare evenimentul apariției recentei ediții a Bibliei Sf. Sinod (vezi colecția anului curent, p. 159), ne-am exprimat o dorință care nu era numai a noastră. Aflăm acum, cu bucurie, că ea ne va fi împlinită. Institutul biblic al Sfintei Patriarhii anunță că a pus sub tipar Testamentul Nou cu Psalmii, în format mic, de buzunar. In Octomvrie a. c., toți bunii creștini vor putea să și-l procure pe un preț popular.

„CUGET CLAR" (Noul „Sămănător") — revistă de direcție literară, artistică și culturală — a împlinit în vara aceasta un an de luptă curajoasă împotriva literaturii desmățate dela noi din țară și deci împotriva tuturor piraților scrisului cari și-au creat cu această nenorocită „artă" o popularitate destrăbălată.

„Cuget Clar" trăește printr'un singur om. Acela însă mare, cel mai mare om pe care-l avem astăzi: Profesorul Nicolae Iorga.

„Cuget Clar" nu-i o revistă ca oricare alta. Nici lupta ei. Poate de aceea ne este atât de dragă această pleasnă usturătoare care lovește'n toți idolii unei lumi neserioase.

Am vrea să trăiască cel puțin cât vijeliosul geniu care ne-a dat-o.

DÂRZUL luptător naționalist dl prof. Nichifor Crainic, a publicat în câteva numere succesive ale inimoasei reviste „Sfarmă Piatră" și apoi într'o broșură elegantă, o lucrare de originală gândire politică și de soluții înțelepte, care alcătuește „programul statului etnocratic" conceput de dsa.

Intr'un număr viitor, vom cerceta pe răgaz rolul și misiunea care i se atribue Bisericii noastre ortodoxe în noua formulă de stat lansată de dl Nichifor Crainic.

IN vara aceasta, baptiștii au ținut un congres la București iar adventiștii, o conferință la Sibiu. Ambele cu participarea matadorilor de peste hotare.

Le vom discuta pe amândouă când vom relua seria „atitudinilor" noastre în chestiunea regimului sectelor din România.

PATRU studenți englezi, sub conducerea dlui Victor Shearburn, profesor la College of the Resurrection de pe lângă Universitatea din Leeds, au sosit în România. Ei vor studia teologia ortodoxă ca bursieri ai I. P. Sf. Mitropoliți Nicolae al Ardealului și Visarion al Bucovinei, doi la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu, iar ceilalți doi la Facultatea de teologie din Cernăuți.

Incă un semn al legăturilor creștinești dintre biserica ortodoxă română și anglicană.

IN vara aceasta, P. Sf. Sa Policarp Morușca, episcopul misionar al Românilor ortodocși din țările apusene și America, s'a întors pentru scurt timp în

patrie, ca să ia contact cu membrii Sf. Sinod şi să discute pe îndelete o seamă de chestiuni privitoare la bunul mers al turmei pe care o păstoreşte cu o râvnă exemplară.

ZIARELE ne înştiinţează că presa sovietică petrece iarăşi zile de mare doliu şi de înduioşătoare (?) jelanii. Din pricina căsăpirii mareşalului Tukhacevschi şi a celorlalţi ofiţeri troţchişti? Vă înşelaţi! Sau poate din cauza agoniei lente şi sigure a roşilor din Spania? Nici vorbă! Nu cumva se pregăteşte o nouă „curăţire" a cadrelor partidului comunist? Astea au fost „curăţate" de mult.

In Rusia, lumea se'ntoarce la biserică. Ţărani şi muncitori, în număr mare, au început să-şi boteze copiii crescuţi păgâneşte.

Noi credem în izbânda finală.

O CIRCULARĂ a episcopatului romano-catolic din Spania, adresată episcopilor papistaşi din lumea întreagă, arată rezultatul sângeroasei prigoane a bolşevicilor spanioli împotriva bisericii: au fost distruse şi jefuite 20.000 biserici; 40% din preoţi au fost asasinaţi mişeleşte.

Sunt cifre apocaliptice.

In vreme ce se săvârşesc asemenea orori, guvernul roşu din Valencia anunţă restabilirea liberei exercitări a cultului.

De ochii cui?... Noi credem că de frica tunului care mugeşte în coastele Madridului.

PRIN înalt decret regal, s'a deschis un credit extraordinar pe seama ministerului cultelor din care se va achita casei generale de pensiuni noimea funcţionarilor eclesiastici ortodocşi şi uniţi din Ardeal.

KRISHNAMURTI — marele „profet" abdicat al teosoafei Annie Bessant, care l-a descoperit şi l-a lansat — e evreu? Aşa pretinde o agenţie de presă poloneză. Asta însă n'ar fi o descoperire prea senzaţională. Senzaţia abia aici începe. Căci dacă informaţia ce ne-o furnizează agenţia în chestiune e exactă, atunci urmează că acest nou Budha demisionat mai este şi un mare mişel. Şi iată dece. Tatăl său, oarecând marele exploatator forestier Salomon Kalman Grünberg, doborât de mizerie, a murit de curând într'un spital din Varşovia, în vreme ce „ilustrul" său fiu refuza să-i vie în ajutor, pe motivul că „misiunea" lui şi traiul de bogătan pe care-l duce actualmente în America îl împiedeca să-şi cheme părintele trupesc la el.

Să te surpi de râs — nu altceva!

RUGĂM stăruitor pe Cucernicii preoţi şi pe toţi ceilalţi buni cititori ai revistei noastre, să binevoiască să strângă şi să ne trimită la redacţie orice fel de *literatură sectară* care circulă clandestin printre enoriaşii sau cunoscuţii lor.

PROBLEME PRACTICE*

INTREBĂRI DE PR. V. VOINEAG

RĂSPUNSURI DE PROT. E. CIORAN

INTREBARE: Ce este de făcut cu doi tineri căsătoriţi în mod legal şi la forul civil şi la Biserică, dar cari după un timp oarecare divorţează şi civil şi bisericeşte şi după aceasta ambii trăiesc în nelegiuire cu alte persoane până la o vreme când se reîntorc şi îşi rëiau din nou traiul conjugal?

RĂSPUNS: Restabilindu-se, după ambele divorţuri, din nou viaţa conjugală între aceleaşi persoane — preotul îi va pregăti duhovniceşte în cazul dat cu canon şi vreme de pocăinţă, fiind obligaţi să încheie din nou actul de căsătorie la forul civil, iar la Biserică taina sf. cununii.

INTREBARE: Aceeaş përeche fiind divorţaţi bisericeşte, ce se întâmplă cu copiii ce vin după divorţul bisericesc, sunt legitimi sau nelegitimi?

RĂSPUNS: Copiii născuţi după divorţul bisericesc sunt nelegitimi.

REDACŢIONALE

Suntem mereu asaltaţi cu scrisori din partea preţuiţilor noştri colaboratori, în cari ne întreabă de soarta manuscriselor lor cari încă n'au ajuns să vadă lumina tiparului. Ii rugăm să aibă răbdare şi să nu ne retragă încrederea şi simpatia lor. Pentrucă spaţiul revistei — calculat proporţional cu abonamentul — nu ne îngădue să publicăm totdeauna, îndată, tot ce ni se trimite, aşa că suntem nevoiţi să dăm rând — dupăce am epuizat chestiunile de actualitate cari nu sufăr amânare — celor cari s'au nevoit întru mai îndelungată aşteptare. In afară de asta, noi ne dăm osteneala să oferim în fiecare fascicol material cât mai variat.

Cât priveşte ordinea articolelor, ea e determinată de necesităţi tehnice — nu de alte consideraţii.

ADMINISTRATIVE

Revizuind registrele abonaţilor noştri, am constatat — cu părere de rău, fireşte — că abonamentele nu se plătesc cu aceeaşi regularitate cu care apare revista. Deaceea rugăm pe iubiţii noştri abonaţi să zorească trimiterea sumelor ce ni le datorează, ca să nu mai trebuiască să cheltuim scriindu-i fiecăruia în parte.

---

* Reamintim iubiţilor noştri cititori că acest compartiment al revistei noastre, inaugurat în 1932, trăieşte încă. El stă la dispoziţia tuturor celor dornici de lămuriri în nedumeririle ce le stârnesc unele probleme de viaţă practică bisericească.

VIAȚA ILUSTRATĂ

REVISTĂ DE FAMILIE

Director: NICOLAE COLAN
Episcopul Clujului

ABONAMENTUL PE UN AN 200 LEI. PE O JUMĂTATE DE AN 100 LEI
UN NUMĂR 20 LEI

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, EPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ

TIPOGRAFIA
ARHIDIECEZANA
SIBIU